Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Газетамиз 1991 йил 1 январдан чиқа бошлади.

Халқ сўзи

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

6 НОЯБРЬ, ЖУМА № 217 (468). 1992 йил

Сотувда эркин нархда

ОЛМАОТАДА БЎЛИБ ЎТГАН УЧРАШУВДА ДАВЛАТ РАҲБАРЛАРИ ТОЖИКИСТОНДАГИ УРУШНИ ТЎХТАТИШНИНГ АМАЛИЙ ЙЎЛЛАРИНИ БЕЛГИЛАШДИ

ҚОЗОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ, ҚИРҒИЗИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ, ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСИНИНГ ТОЖИКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДАГИ АҲВОЛ ТЎҒРИСИДА

ҚЎШМА БАЁНОТИ

Олмаота учрашуви қатнашчилари Тожикистонда вужудга келган буҳронли вазиятдан ниҳоятда ташвишланаётганликларини изҳор этиб ҳамда учрашувда қатнашаётган Тожикистон Республикаси Президенти вазифасини бажарувчи, Тожикистон Олий Кенгаши Раиси А. И. Искандаровнинг бир неча бор қилган мурожаатини эътиборга олиб, Тожикистон халқи миллий ҳалокат ёқасида турганлигини билдирадилар. Тожик давлатининг яшаши хавф остида турибди. Давом этаётган қуролли можаро аслида тўла миқёсли фуқаролар урушига айланмоқда. Қон тўкилмоқда, қурбонлар сони кун сайин ортиб бормоқда, қочоқлар оқими кўпаймоқда. Тожикистон ўз уйи бўлиб қолган турли миллатларга мансуб ўн минглаб фуқаролар бу ерда жон сақлашларига ишонмай уни тарк этмоқдалар.

Иқтисодий турмуш издан чиққан, аҳолининг ҳаётини таъминлаш тизими бузилган, очарчилик, оммавий касалликлар тарқалиши хавфи туғилди.

Шуни айтиш керакки, Тожикистондаги вазият тўла-тўкис назоратдан чиқиб кетиши мумкин, биродаркушлик уруши алангаси Ўрта Осиё минтақасидаги ва унга чегарадош давлатлардаги хавфсизлик ва барқарорликка хавф солмоқда.

Қозоғистон, Қирғизистон, Ўзбекистон ва Россия Тожикистоннинг тақдирига бефарқ қараб тура олмайдилар. Тожикистон билан халқларимизни дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдамнинг узилмас тарихий ришталари боғлаб турибди. Бу ришталар тожик халқига ўз диёрида тинчлик ва ҳуқуқ-тартиботни тиклаш мақсадида барча зарур мададни беришга тайёрликни тасдиқлайди. Тожикистонда тинчлик ўрнатишга қаратилган ҳаракатлар ва воситачилик саъй-ҳаракатлари давом эттирилади, одамийлик, иқтисодий ва бошқа ёрдамлар кўпаяди.

Қозоғистон, Қирғизистон, Ўзбекистон Президентлари Россия Федерацияси билан Тожикистон республикаси ўртасидаги келишувга биноан Тожикистон ҳудудида жойлашган Россия қуролли кучлари 201-дивизиясининг қисмлари ва бўлинмалари тинч аҳолини ва ҳаётий муҳим иншоотларни қўриқлашда, тинчлик ва ҳуқуқ-тартиботни тиклашда Тожикистонга ёрдам беришларини ёқладилар. Шу билан бирга дивизия ҳеч қандай ҳолатда сиёсий курашда қатнашмайди ва бир-бири билан урушаётган бирон гуруҳнинг ёнини олмайди. Уларнинг фикрича, бу қисмлар ва бўлинмалар тинчликни сақлаш коллектив кучининг асоси бўлиши лозим, бу кучларда Тожикистон Республикасининг мурожаатига мувофиқ МДХда катнашувчи бошқа мамлакатлар иштирок этади.

Тожикистонда сиёсий барқарорликка эришиш манфаатларини кўзлаб, учрашув қатнашчилари А. И. Искандаровнинг Тожикистон Республикаси Давлат кенгашини шошилинч равишда тузиш тўғрисидаги таклифини қўллаб-қувватлайдилар. Кенгашда мамлакатдаги барча минтақалар ва сиёсий кучларнинг вакиллари қатнашиши, кенгашнинг ваколатлари ва таркибини 20 ноябрдан кечикмай чақириладиган Олий Кенгаш сессиясида тасдиқлаш мумкин бўлур эди.

Қозоғистон, Қирғизистон, Ўзбекистон ва Россия Президентларининг вакилларини Тожикистонга келаётган одамийлик ёрдамини тақсимлашни мувофиқлаштириш учун Душанбега юбориш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Учрашув қатнашчилари Тожикистон Республикасидаги аҳволни барқарорлаштириш юзасидан коллектив ҳаракатларга қўшилиш ҳақидаги илтимос билан бошқа мамлакатларга — Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги қатнашчиларига мурожаат қиладилар. Улар жаҳон ҳамжамиятининг бошқа аъзолари, БМТ, Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашнинг ана шу куч-ғайратларга кўмаклашувини табриклаган бўлур эдилар.

Учрашув қатнашчилари Тожикистон халқига улар учун қийин бўлган шу дамларда мурожаат этиб, тожик халқи ўз тарихининг фожиали саҳифасини иложи борича тезроқ ёпиш, ўзининг қадимий ўлкасида тинчлик ва осойишталикни тиклаш учун куч топишига ишонишларини маълум қиладилар.

Олмаота.
1992 йил 4 ноябрь.

Тожикистондаги аҳволни шошилинч равишда муҳокама қилиш, қирғинни тўхтатиш юзасидан аниқ чора-тадбирларни ишлаб чиқиш учун Олмаотага йиғилган давлат бошлиқларининг учрашуви тез тугаган бўлса ҳам, жуда самарали бўлди.

Бу учрашув 4 ноябрь куни Олатов этагидаги ҳукумат биносида бўлди. У Тожикистон раҳбариятининг илтимосига биноан ўтказилди. Учрашувда Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов, Қозоғистон Президенти Н. А. Назарбоев, Қирғизистон Президенти А. А. Ақаев, Россия Федерацияси ташқи ишлар вазири А. В. Козирев ва Тожикистон Республикасининг Президенти вазифасини ижро этувчи А. И. Искандаров қатнашдилар.

... Энди бундай давом этиши мумкин эмас. Давлат раҳбарларининг ёпиқ тарзда ўтказилган суҳбати умумий руҳини лўнда қилиб шундай таърифласа бўлади. Куни кеча гуллаб-яшнаб турган тоғли ўлкада минг-минглаб гуноҳсиз қурбонларни, ўн минглаб қочоқларни кўриш мумкин, давлат ҳокимияти бутунлай издан чиқиб, ақидапарастларнинг бедодлиги тобора кучайиб бормоқда. Бу учрашув ўтказилишини кўпданоқ кутган эдик. Баъзи оммавий ахборот воситалари мазкур учрашув ҳафтанинг бошларида ўтказилиши лозимлигини хабар қилишгани маълум. Аммо улар шошқалоқлик қилишган эди. Бу хусусда президентларнинг ўз фикри бор эди.

Бир талай мураккаб, сиёсий жиҳатларни ҳал қилиш зарурлиги маълум бўлиб қолди. Аввал Президент Ислом Каримовнинг шахсий вакили Эронга бориб, у ерда мамлакат раҳбариятининг Тожикистон Республикаси ички ишларига аралашмаслик ҳақидаги ваъдасини олиб келди. Учрашув арафаси 4 ноябрь куни Теҳрондан қайтган Нурсултон Назарбоев Эрон Ислом Республикасининг Президенти Али Акбар Хошими Рафсанжони билан ҳукуматлараро битим имзолади, ўша муҳим жиҳат битимда алоҳида банд тарзида писанда қилиб қўйилди.

Хўш, Олмаотада қандай масалалар муҳокама қилинди? Аслида бу масалалар биродаркушлик урушини тўхтата оладиган чора-тадбирларнинг бутун бир мажмуидан иборат. Қон тўкишни тўхтатиш, Тожикистондаги турли гуруҳлар, партиялар ва ҳаракатлар вакилларининг музокара бошлаши — бош масаладир. Нурсултон Назарбоев журналистлар ҳузурида сўзлаган нутқида айтганидек, мустақил давлатнинг ишларига ташқаридан ҳарбий аралашувга йўл қўйиб бўлмайди. Бироқ, давлат ҳокимияти бутунлай издан чиққан бир шароитда фақат тинчликсевар кучларгина қирғинни тўхтатиши мумкин. Буни англаган ҳозирги Тожикистон раҳбарияти ҳам ёрдам сўраб, Қозоғистон, Ўзбекистон, Қирғизистон ва Россия Федерациясига мурожаат этди. Шу муносабат билан бу ерда Россиянинг Тожикистонда жойлаштирилган 201-дивизияси алоҳида аҳамиятга эга эканлиги таъкидланмоқда. Дивизия тўла-тўкис бетараф турибди, унинг шахсий таркиби ўз осойишталиги ва сабр-матонати билан барқарорлаштирувчилик вазифасини ўтамоқда. Шу сабабли мазкур қисм негизида ҳамдўстликнинг коллектив хавфсизлик кенгаши таркибига кирувчи давлатлардан иборат тинчликсевар кучлар тузиш зарур, деб топилди. Дивизияни иккала томонга бўйсундириш ҳақидаги таклифни давлат бошлиқлари ҳозирги вазиятда ноўрин деб топдилар.

Тожикистоннинг Афғонистон билан чегаралари масаласида ҳамма томон якдил бўлди: бу чегараларни зудлик билан мустаҳкамлаш зарур. Бунинг учун ҳамма имкониятлар борлиги равшан.

Давлат ҳокимиятини тиклаш энг мураккаб ва нозик муаммо бўлиб келгани ва шундай бўлиб қолаётгани табиий. Айни мазкур ҳокимиятнинг йўқлиги оқибатида мана шу мудҳиш бедодлик бошланган эди. Учрашувда шундай қарор қабул қилинди: Тожикистон Республикасининг Президенти вазифасини ижро этувчи А. Искандаровнинг таклифи асосида тоғли мамлакатда Давлат кенгашини тузиш зарур, унинг таркибига ўзаро курашаётган барча партиялар, ҳаракатлар, гуруҳлар ва минтақаларнинг вакиллари киритилиши лозим. 20 ноябрдан кечиктирилмай, Тожикистон Олий Кенгашининг сессияси ўтказилиб, унда Давлат кенгашининг таркиби тасдиқланиши, унга расмий мақом берилиши лозим. Журналистлар билан учрашувда президентлар таъкидлаб ўтганларидек, агар зарурат туғилса, улар сессия ишида шахсан қатнашишга тайёрдирлар. Шундан кейин эса миллий иноқлик ҳукумати бутун ҳокимиятни қўлга олиши керак.

Ҳозирча қўшни республикага Қозоғистон, Қирғизистон, Ўзбекистон ва Россия Федерацияси президентларининг расмий вакиллари сифатида ташқи ишлар вазирларининг ўринбосарлари юборилади. Улар мутахассислар гуруҳлари билан биргаликда инсонийлик ёрдами — озиқ-овқат, ёқилғи-мойлаш материаллари, дори-дармонни тақсимлаш билан шуғулланадилар, бошқа масалаларни ҳал этишда Тожикистон раҳбариятига кўмаклашадилар.

Тожикистонда содир бўлган воқеаларни олдиндан пайқаш мумкин эди, — деб ҳисоблайди Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов. — Кўп минглаб кишиларнинг ёстиғини қуритган биродаркушлик урушини маҳаллий можаро деб бўлмайди. Бу фожиали воқеалар Ўрта Осиё —Қозоғистон минтақасигагина эмас, Россияга ҳам салбий таъсир ўтказиши мумкин. Қўшни республикада қалтис аҳвол вужудга келди. Бинобарин, у ердаги вазиятни биргаликдаги куч-ғайратлар билангина барқарор этиш мумкин. Афсуски, ижтимоий фикрни шакллантиришга бир қанча оммавий ахборот воситаларининг вакиллари ҳам салбий ҳисса қўшдилар. Сўнгги вақтгача журналистлардан ҳеч ким у ерда рўй бераётган воқеаларни аниқ ва вазмин таҳлил эта олмади. Бунинг устига, мухолифатчиларни «Ислом демократлари» деб атадилар. Бу демократларнинг қилғиликларини ҳозир ҳамма кўриб турибди. Улар халқнинг хоҳиш-иродасига зид равишда минглаб бегуноҳ кишиларнинг қони устида ақидапарастлик давлатини барпо этишмоқчи. Олмаота учрашувига баҳо бериладиган бўлса, уни ишонч билан муваффақиятли учрашув деса бўлади. Бир неча соат мобайнида биз бир неча мураккаб масалани ҳал этдик.

...Шундай қилиб, Олмаотада олий даражада ўтказилган салкам уч соатлик учрашув Тожикистондаги фуқаролар урушини тўхтатишнинг амалий истиқболларини очди. Энди ҳамма нарса белгиланган чора-тадбирлар нақадар тез ва самарали турмушга татбиқ этилишига боғлиқ. Ҳозирча ловиллаб турган республикага Андрей Козирев йўл олди. Унинг вазифаси мураккаб — 201-дивизиянинг шахсий таркиби билан, у ерда қолган русийзабон аҳоли билан учрашади. У одамларга бундан буёнги хавфсизлиги ҳақида кафолот бериши керак. Чамаси, энди бу кафолотлар бир неча кун аввалгидек, жуда омонат эмас.

Л. ЛЕВИН,
Ўзбекистон Миллий ахборот Агентлигининг махсус мухбири.
Олмаота.

ХАЛҚ ЭҲТИРОМИ

Бугун Ўзбекистон халқи ўзининг жамоат ва давлат арбоби, сермахсул ижодкор сифатида тарихда ёрқин из қолдирган инсон — Шароф Рашидовнинг 75 йиллигини нишонламоқда.

Тошкент марказидаги маюс мусиқа оҳанглари янграб турган боғга унинг узоқ-яқиндан, қўшни жумҳуриятлардан адибнинг собиқ сафдошлари, қариндошлари ва шаҳар аҳли кела бошлади. Улар қаторида таниқли сиёсий арбоблар, олимлар, ёзувчи ва шоирлар, санъат вакиллари бор. Улар фахрий қоровуллар саф тортган йўлакчадан ўтиб, Шароф Рашидов хонадон аъзоларига таъзим бажо келтирдилар. Арбобнинг рафиқаси ва фарзандлари, ака-укалари кўзида ёш. Рашидовнинг эндиликда сочларига оқ оралаган сафдошлари улар билан кўнгиллашадилар. Республика раҳбарлари меҳнат ва уруш фахрийлари билан бирга кириб келадилар. Шароф Рашидов ҳайкали очилишига бағишланган маросимни Тошкент шаҳри ҳокими Адҳамбек Фозилбеков очар экан, халқимизнинг етук фарзанди бўлган шахс фаолияти ҳақида сўзлади. «Бутун республикамиздаги ўзгаришлар қатори бугунги Тошкент қиёфасига назар солган киши Рашидов пойтахт учун нақадар жон куйдирганлигига амин бўлади, деди у. Унинг ташаббуси ва талабчанлиги билан қатор салобатли иншоотлар, кўча ва хиёбонлар, аҳоли яшайдиган даҳалар бунёдга келди. Бугун биз очажак ҳайкал юртнинг унинг хотирасига ва қилган ишларига бўлган эҳтиромидир».

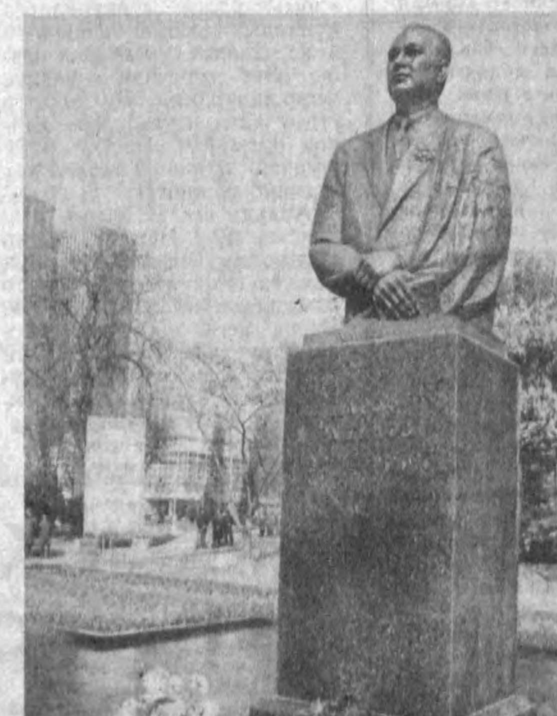

Шароф Рашидов учун ёдгор бўлиб қолувчи ҳайкални очиш Ўзбекистон Бош Вазирининг биринчи ўринбосари, юбилейни ўтказиш комиссияси ҳамда Шароф Рашидов жамғармаси раиси Исмоил Жўрабековга топширилади. Боғга тўпланганлар кўз олдида Шароф Рашидовнинг улуғвор қиёфаси акс этган ҳайкал намоён бўлади.

Шундан сўнг шаҳар ветеранлар кенгаши раҳбари Толиб Содиқов сўзлади: «Шароф ака машъум зилзила рўй берган чоғларда улкан қурилишларга бош бўлиб, кўплаб тарихий иншоотларни очганида мен унга гувоҳ бўлган эдим. Мана бугун эса биринчи бор унинг ўзига қўйилаётган ҳайкал очилишида қатнашиб турибман. Бу мен учун улуғ бахтдир».

(Давоми 3-бетда).

ҚУРОЛ КИМДА БЎЛСА, ҲОКИМИЯТ ҲАМ ЎШАНДА

Ҳозирги Тожикистондаги сиёсий кучларнинг жойланиши қурама манзарани эслатади. Партиялар, блоклар ва ҳаракатлар ўртасидаги аниқ фарқни фаҳмлаб олиш амри маҳол.

Уларнинг баъзилари бир вақтлар ўз дастурлари ва баёнотларида таърифланган олий мақсадларини бутунлай унутиб, кўпроқ шу дамдаги вазиятнинг ривожланишига қараб ҳаракат қилмоқдалар. Халқчил шиорлар ўрнини автоматлар олди, кимки қўшилмаса, пешонасидан отилади.

Республикада демократия ҳаракатини бошлаган, халқни миллий ўзлигини англашга ундаган «Растохез» қайта қуриш даврининг илк халқ ҳаракати эди. Ҳозир эса у бедодлик ва қирғин қаршисида саросимага тушиб қолди. Чамаси, унинг саркори Тоҳир Абдужаббор ва ҳаракатнинг асосий ўзагини ташкил қилувчи зиёлилар бунга интилмаган, бунинг учун курашмаган бўлсалар керак. Унинг сиёсий рақиби — Компартия эса август воқеаларидан кейин шу пайтгача гангиб турибди, унинг тайинли нуқтаи назари бўлмаганлиги сабабли довулли денгизда чайқалиб турган қайиқни эслатади. Кўпгина собиқ партия тўралари дарҳол мухолифат тарафига ўтиб кетишди ва энди ҳамма гуноҳни Компартияга тўнкаб туришибди.

Тожикистон Демократик партияси шу йилнинг май ойидан буён дами чиқмай қолди. Собиқ Демпартия, Ислом партияси ва Қозият (мусулмонлар диний бошқармасининг бўлими) мухолифчи ислом кучларининг ягона блокига бирлашиб олдилар. Уларнинг мақсади ҳокимиятни зўравонлик билан қўлга олишдан иборат. Сиёсий руҳдаги бир қанча маҳаллий уюшмалар уларга ёндашади. «Лаъли бадахшон» уюшмаси буларнинг энг каттасидир. Бироқ, мазкур уюшма аста-секин Ислом партияси таъсиридан чиқиб, энди мустақил сиёсий куч эканини даъво қилмоқда.

Яқиндагина ташкил этилган Эркин меҳнат партияси сиёсий раҳнамоликни қўлга олиш учун жиддий имкониятларга эгадир. Янги бозор тузилмалари, кўпгина саноатчилар унга далда бериб туришибди.

Маҳаллий сулолалар сиёсий вазиятга таъсир ўтказувчи иккинчи муҳим омилдир. Узоқ вақтгача республиканинг олий раҳбарияти асосан Ленинобод вилоятининг вакилларидан иборат бўлиб келди. Бунинг ўз сабаблари бор эди: вилоятда турмуш даражаси нисбатан юқори, иқтисодиёт ривожланган, ҳарбий саноат комплекси ҳам шу ерда марказлашган. Ниҳоят, унинг икки қўшни республика билан алоқаси яхши йўлга қўйилган. Адолат юзасидан айтиш керакки, ленинободлик кадрлар орасида фаҳм-фаросатли ва қобилиятли кишилар кўп. Бироқ, бора-бора вилоятда бир неча қудратли сулолалар кўзга ташланиб қолди, улар ўзларининг мумтозликларига ишониб, ўз одамларини юқори лавозимларга ўтказа бошладилар, бундайлар орасида унчалик бенуқсон бўлмаган кишилар ҳам бор эди. Раҳмон Набиев раҳбарлик қилган давр ҳам бундан истисно эмас эди. Мана шундай бир шароитда республика жанубининг қашшоқ ва ночор ҳолати бу ердаги аҳолини ранжитмай қолмас эди.

Май ойида Душанбедаги Шаҳидон майдонида бошланган митинг бир неча кун давом этди. Унинг бир жиҳати ленинободликларга қарши қаратилган эди. Ислом уйғониш партияси билан руҳонийлар вазиятдан устомонлик билан фойдаландилар. Айни шулар Ғарм туманлари гуруҳини, баъзи бадахшонликларни оёққа турғазиб, улардан ҳокимиятни босиб олиш мақсадида фойдаландилар.

«Кўлоб феномени» деб аталган ғалати ҳодиса нималигини ҳали билиб олмоқ керак. Баъзи кишилар айтаётганидек, кўлобликлар президент учун курашмаяптилар, деб ўйлаймиз. Чамаси кўлобликлар ислом мухолифати нималарга олиб боришини бошқалардан эртароқ фаҳмлаб олдилар. Улар инсонларча яшаш ҳуқуқи учун, қонун ва Конституция учун курашмоқдалар. (Аммо уларнинг баъзилари бу ишни унчалик маданий усуллар билан қилишмаяпти). Ислом ақидапарастлари кўлобликларни тиз чўктиришга уринмоқдалар. Отиб ташламоқдалар, энди очдан ўлдирмоқчи бўлмоқдалар.

Тожикистонда кўпданоқ ҳокимият йўқ. Республикани куч бошқармоқда. Бу — қурол кучи, мушт кучидир. Қурол кимда бўлса, ҳокимият ўшанда.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ НЕГА ЁЛҒОН ГАПИРАДИ!

Ҳозирги пайтда тожик «Халқ» телевидениесини аҳолининг камдан-кам қисми кўради. Телевидение кичик сиёсий гуруҳнинг мулкига айланиб қолди. Телекўрсатувларнинг асосий қисми Эрон телевидениесининг янгиликлари, дин арбобларининг чиқишлари, Эрон мадҳи, «кўлоблик каллакесарлари» рус империяси ва пантуркизм хавфи, ҳаммани қириб ташлаши мумкин бўлган коммунистлар хавфи каби мавзулардан иборат. Май ойида ислом ақидапарастлари радио ва телевидениени эгаллаб олишлари биланоқ журналистлар, сиёсий сабабларга кўра мухолифларга мос келмаган ҳамма кишилар ҳайдаб юборилди. Радио ва телевидениедан кимни ҳайдашни дин арбоблари айтиб туришди, уларнинг вакили телевидениеда мустаҳкам жойлашиб олиб, бош цензурачи ва ходимлар бўлимининг вазифасини бажарди. У билан келишилмай бирорта кўрсатув ҳам, бирорта материал ҳам эфирга чиқмайди.

Ислом тикланиш партияси ва дин арбоблари ҳақиқатдан қўрқадилар. Ўзбекистон телевидениеси исломпарастларнинг Қўрғонтепа вилоятидаги ваҳшийликлари ҳақидаги видеомавзуни кўрсатди. Телерадиокомпания қилган жанжални кўринг! Бу пантуркчиларнинг иши, мустақил давлатдай ботинишади, деб жар солди. Тожикистондаги ҳозирги воқеалар ҳақида ҳамма гапиряпти. Фақат тожик телевидениеси гапирмаяпти, холос. Халқ ҳақиқатдан хабардор бўлмаслиги учун ҳолисона хабар тарқалиши мумкин бўлган ҳамма йўллар беркитиб қўйилмоқда. 28 октябрь куни Россия телевидениесининг Душанбедаги мухбирлар жойи беркитиб қўйилди.

УЧИНЧИ КУЧ — АФСОНА

Душанбада Президент саройини эгаллаш ва одамларни гаровга ушлаб қолиш билан боғлиқ асосий воқеалар бошланган 31 август куни «учинчи куч» тўғрисидаги хабар Тожикистондаги воқеликдан бехабар кишиларнигина ажаблантириши мумкин эди. Айни шу куни ҳукуматнинг қарорига биноан Президент саройининг катта залида тожиклар жаҳон анжуманига тайёргарлик кўриш учун вазирликлар ва ташкилотлар раҳбарларининг кенгаши чақирилган эди. Кенгаш тугаши биланоқ жангарилар саройни ўраб олишди. Бинодан камдан-кам киши чиқиб кетишга муваффақ бўлди. Айрим йўловчилар шу пайтда Президент саройининг баланд панжараларидан вазирлар ва юқори мартабали амалдорлар сакраб ўтишаётганини кўриб ҳайрон бўлишди. Бу тузоқ олдиндан режалаштирилган ва пухта тайёрланган эди, буни тушуниб етиш қийин эмас.

Ҳеч қандай «учинчи куч» йўқ эди ва бўлган ҳам эмас. Улар яна ўша шахслар: ислом тикланиш партияси, қозият ва демократик партиядан иборат эди. Бош вазирнинг икки ўринбосарларини уларнинг кабинетларидан ушлаб кетишди, шу пайтда улардан бирининг ҳузурида Кўлоб вилоят ижроия комитети раисининг ўринбосари Сангов ўтирган эди. Бир неча соатдан сўнг у ваҳшийларча қийнаб ўлдирилди. Қуролли жангарилар Вазирлар маҳкамаси ва Президент девони ходимларини шу ердаги заллардан бирида уч кунгача ушлаб туришди, тунлари уларнинг айримларини қандайдир ертўлаларга олиб бориб, қийнаб сўроқ қилишди. Бош вазирнинг биринчи ўринбосари Ж. Каримовни қамаб қўйишган мачитлардан бирида уни уч марта девор ёнига тикка турғазиб қўйиб, автоматдан ўқ узиб отиб ташлаётгандек тепкини босишди. Эндигина Тожикистоннинг БМТдаги элчиси этиб тайинланган 60 яшар Л. Қаюмовни роса қийноққа солишди. Наша чекиб олган ва масталаст ёшлар Президент саройида гаровга ушлаб турилган кишиларни Тожикистон учун нима иш қилгани ҳақида ҳисоб беришга мажбур қилдилар, тунлари эса ухлаб қолмасликлари учун уларнинг бошидан совуқ сув қуйдилар.

(Давоми 2-бетда).

МУЛОҲАЗАДА ХОЛИСЛИК ЗАРУР...

Конституция лойиҳаси

УМУМХАЛҚ МУҲОКАМАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Конституция лойиҳаси бўйича кўпгина ижобий мулоҳазалар ва мақолалар ичида лойиҳанинг баъзи бандларини тушуниб етмаслик ёки уларни бир ёқлама талқин қилиш каби ҳолатлар кузатилмоқда. Профессор С. Йингиталиевнинг «Ҳуқуқий давлат Конституцияси» сарлавҳали мақоласи («Эрк» газетаси, 33-сон) ушбунинг бир мисолидир.

Муаллиф Конституция лойиҳасининг асосий камчиликларидан бири унда кўзда тутилган нормаларнинг тўлақонли эмаслигидадир, деган фикрни билдиради. Ва у бу камчиликни йўқотиш мақсадида баъзи бир таклифларни ўртага ташлайди. Муаллиф Конституция нормаларининг кафолатига кўпроқ эътибор бериш зарур, деб ҳисоблайди. Бунга мисол тариқасида лойиҳанинг инсон ва фуқаро ҳуқуқлари бобига конкрет кафолатларни қўшиш керак, дейди ҳамда АҚШ Конституциясидаги инсон ҳуқуқ ва эркинликларини чеклаб қўядиган қонунлар ва бошқа ҳуқуқий актлар қабул қилинишини таъқиқлайдиган нормаларни мисол тариқасида келтиради. Хулоса қилиб демократик ҳуқуқлар ва эркинликларни бекор қилишга ёки уларни бирон-бир тарзда чеклаб қўйишга қаратилган қонунлар ҳақиқий эмас, деган нормани лойиҳанинг иккинчи ёки ўнинчи бобига киритиш мақсадга мувофиқ, дея кўрсатган. Бизнингча, бу таклиф ўринсиздир. Нега?

Биринчидан, АҚШ Конституциясида гражданларнинг ҳуқуқ, эркинликларига бағишланган алоҳида норма йўқ. Муаллиф таъкидлаётган қоида АҚШ Конституциясига киритилган биринчи қўшимчадир. Иккинчидан эса муаллиф биринчи Конституциямиз лойиҳасини чуқур ўрганиб чиқмаганлигидан далолат беради.

Лойиҳанинг 23-боби суд ҳокимиятига бағишланган бўлиб, унда алоҳида Конституциявий судни ташкил этиш кўзда тутилган. Конституциявий суднинг энг асосий вазифаси конституциявий нормаларга зид келмаслиги учун жорий қонунлар устидан назоратни ўрнатишдир. Агар жорий қонунлар конституциявий нормаларга зид келса, лойиҳада кўрсатилганидек Конституциявий суд уни бекор қилиш тўғрисида қарор қабул қилади. Бу қарор эса матбуотда эълон қилинган кундан бошлаб кучга киради ва шикоятга ўрин қолмайди. Бу билан бизнинг мустақил республикамиз Конституцияси конституцион нормаларнинг кафолати жиҳатидан мазкур мақолада мақталган АҚШга нисбатан юқори чўққига кўтарилганлиги ўз-ўзидан равшандир.

Муаллифнинг фикрига кўра лойиҳанинг 32-моддасидаги ҳокимият органларига митинглар, йиғилишлар, намойишларни тўхтатиш ёки таъқиқлаш ҳуқуқи берилаётганлиги демократияга зид. Лекин хорижий демократик ҳуқуқий давлатларда бундай чекловчи нормалар мавжуддир. Масалан, Германия, Франция, АҚШ, Буюк Британияда бундай ҳуқуқни чегараловчи нормалар мавжуддир. Айниқса, очиқ жойда, яъни кўчаларда, майдонларда ўтказиладиган намойишлар, йиғилишлар, митинглар чеклаб қўйилган. АҚШ, Буюк Британияда булар йўл ҳаракати қоидалари, хавфсизлик ва тартиб бузилишига сабаб бўлади, деб таъқиқлаб қўйилади. Германия Конституциясида гражданларнинг сиёсий, ҳуқуқий эркинликларига бағишланган ҳар бир нормасидан кейин мазкур эркинликларни чекловчи нормалар ҳам мустаҳкамлаб қўйилган (масалан Конституциянинг 9-; 10-моддалари).

Мақола муаллифи демократияни ҳали тўла англамаган жойда ҳокимият органларига бундай ҳуқуқнинг берилиши суиистеъмолликларга олиб келади, дейди. Унинг фикрига кўра, демократия ҳали бизда тўла англанмаган экан, демак, шунинг учун ҳам бундай йиғилишлар, намойишлар, митинглар қонунбузарлик, тартиббузарликка, охир-оқибатда эса тўс-тўполонга олиб келади, деган хулосага келиш мумкин-ку, ахир. Бундан ташқари бундай ҳаракатларда иштирок этмаётган бошқа фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқ-эркинликлари поймол этилишига, давлат, жамоат мулкларининг талон-торож қилиниши ва ҳоказоларга олиб келиши мумкин. Шунинг учун ҳам бу норманинг Конституцияда қолиши ҳуқуқий давлат талабларига зид келмайди.

Муаллиф Президентга Олий Мажлисни тарқатиб юбориш ҳуқуқи берилиши демократик анъаналар мавжуд бўлмаган мамлакатда суиистеъмолликларга ва диктатурага олиб келиши мумкин, деб кўрсатади. Энг қизиғи шундаки, мақоланинг хулоса қисмида муаллифнинг ўзи Ўзбекистон демократик Конституцияси узоқ вақтга мўлжалланган Асосий қонундир, шунинг учун ҳам унда мустаҳкамланган принцип ва қоидаларни вазиятдан келиб чиқиб эмас, балки демократик ҳуқуқий давлат барпо қилиш вазифаларидан келиб чиққан ҳолда белгилаш лозим, деб таъкидлайди. Бу ерда мантиқ кўринмаяпти. Баъзи бир масалалар бўйича муаллиф республикамизда ҳали демократик анъаналар, демократия ҳали тўла англанмаган деб конституцион нормаларни бекор қилишнинг тарафдори эканлигини кўрсатади, хулосада эса бугунги кундаги вазиятга эмас, демократик ҳуқуқий давлат барпо этиш вазифаларидан келиб чиққан ҳолда муайян принцип ва қоидаларни Конституцияда белгилаш лозим деб кўрсатади. Бунда олимнинг қай даражада холислиги очиқ кўриниб турибди. Бевосита Президентнинг Олий Мажлисни тарқатиб юбориш ҳуқуқи тўғрисида гапирсак, демократик ҳуқуқий давлатларнинг кўпчилигида (Франция, Германия, Италия, Греция ва бошқалар) республика Президентига бу ҳуқуқ берилган. Чунки фақат республика Президенти ўз ваколатларини бевосита бутун республикадаги халқидан олади. Шунинг учун ҳам Президентгина Парламентни тарқатиш ҳуқуқига эга бўлиши мумкин.

Республика Президентини истеъфога чиқариш ҳоллари тўғрисидаги муаллифнинг фикри эса унинг хорижий мамлакатлар Конституцияларини тўлиқ ўрганиб чиқмаганлигидан далолат беради. Аксарият хорижий мамлакатлар Конституцияларида Республика Президенти ўз фаолияти юзасидан сиёсий жавобгарликка тортилмаслиги мустаҳкамлаб қўйилган. Агар гап жиноий жавобгарлик тўғрисида бораётган бўлса, бу ҳолат асосан давлатга хиёнат қилганлиги, қонунларни қасддан бузганлиги учунгина кўрсатилган. Мақолада гап импичмент судлови тўғрисида эмас, балки кўпроқ сиёсий жавобгарлик тўғрисида кетаётганлиги маълум. Чунки муаллиф Президентни ҳокимиятдан четлатиш мумкинлиги тўғрисида гап олиб боради. Сиёсий жавобгарлик ва жиноий жавобгарлик ўртасида жуда катта фарқ бор.

Сайлов системаси боби ҳақида шуни айтиш керакки, аксарият хорижий мамлакатлар Конституцияларида умуман сайлов системасига бағишланган алоҳида боблар мустаҳкамланмаган. Республикамиз Конституцияси лойиҳасида сайлов системасига алоҳида бобнинг ажратилганлиги муаллифга ёқмасада, лекин бу Конституциямизнинг ютуқларидан биридир. Чунки Конституция олий юридик кучга эга бўлган асосий Қонундир. Унинг нормаларида давлат ва жамият ҳаётининг энг асосий қоида ва принципларигина мустаҳкамланиши керак. Уларни ҳаётга тадбиқ қилиш учун эса жорий Қонунлар қабул қилинади. Республикамизда сайлов системасига бағишланган алоҳида Қонун қабул қилинади, албатта. Унда сайловларни ўтказиш тартиби ҳар томонлама мустаҳкамлаб қўйилади. Мақолада кўрсатилганидек, сайловлар қайси система, мажоритар ёки пропорционал система асосида ўтказилиши кўрсатилиши керак, деган фикр ҳам ҳуқуқий жиҳатдан ноўриндир. Чунки мажоритар, пропорционал сайловлар сайлов системаси тушунчасини бермайди. Бу асосан сайлов якунларини аниқлаш тартибидир. Бу масала эса жорий қонунларда мустаҳкамланиши мумкин.

Ҳокимлик институти тўғрисида гап борганда ҳуқуқшунос олим лойиҳада кўрсатилган қоида ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи, ижро қилувчи ва суд ҳокимиятларига бўлиниш принципларига хилофдир, деб таъкидлайди. Биз муаллифга шуни эслатиб қўймоқчимизки, ҳокимият бўлиниши принципи фақатгина марказий давлат органлари тузилишига тегишлидир. Маҳаллий давлат органлари эса бу принцип асосида тузилмайди. Чунки маҳаллий ҳокимият органлари қонунчилик ваколатига эга эмасдирлар. Ҳокимлар эса марказий ижро ҳокимиятнинг жойлардаги вакили хисобланади.

Хорижий мамлакатларда маҳаллий ҳокимият бошқарув органларининг уч тури мавжуддир. Улардан бири маҳаллий ҳокимият ижро органига раҳбарликни давлат бошлиғининг вакили амалга ошириш шаклида. Масалан, Франциядаги префектлар. Бизнинг республикамизда ҳам маҳаллий бошқарувнинг жаҳон амалиётида ўзининг ижобий томонларини исбот этган бу тури ўрнатилмоқда.

Суд ҳокимияти ҳақида гап борганда муаллиф лойиҳада судьяларнинг мустақиллиги кафолатини кучайтириш керак, деб таклиф қилади ва бунинг асосий кафолати уларнинг умрбод сайланишидадир, деб кўрсатади. Бундан ташқари қуйи судлар сайланмай, балки Президент томонидан тайинланиши судьяларнинг мустақиллик принципига хилофдир, дейди. Лекин жаҳон мамлакатларининг Конституциявий амалиёти шуни кўрсатадики, республика Президенти суд ҳокимияти мустақиллигининг кафолатчисидир. Масалан, Франция Конституциясининг 64-моддаси, судьяларнинг Президент томонидан маълум муддатга тайинланиши баъзан амалдорларга ёқмай қолган судьяни ишдан четлаштиришни анча осонлаштиради, деб кўрсатади муаллиф. Бизнинг фикримизча, судьяларнинг Президент томонидан, яъни унинг фармонига кўра тайинланиши улар мустақиллигини кучайтиришга сабаб бўлади. Чунки муаллиф кўрсатаётган амалдорлар Президент фармонини бекор қилиш ҳуқуқига эга эмасдирлар.

Конституцион судларнинг аъзолари, сиёсий партиялар масаласи тўғрисида эса ва ҳаракатларга аъзо бўлиши масаласи таъсирида эса шуни айтмоқчимизки, Конституция лойиҳасининг суд ҳокимияти деб аталган 23-боб 108-моддасида суд ҳокимияти жумҳуриятимизда Республика Конституцион Суди, Олий Суди, Хўжалик Суди, Қорақалпоғистон Республикасининг Олий Суди ва вилоят, Тошкент шаҳар, туман, шаҳарлар судлари ва хўжалик судларидан иборат, деб кўрсатилган. Мазкур судлар бир бутун ягона суд тизимини ташкил этади. Шунинг учун ҳам судьяларнинг ҳеч қайси сиёсий партиялар ва ҳаракатларга аъзо бўлиши мумкин эмаслиги тўғрисидаги норма ҳамма судлар каби Конституциявий судга ҳам тегишлидир.

Конституцияга қўшимча ва ўзгартириш киритиш тартиби тўғрисидаги фикрга умуман қўшилиб бўлмайди. Олий Мажлис томонидан Конституцияга ўзгартириш ва қўшимча киритишлар тўғрисида таклиф рад қилинса, бундай таклиф умумхалқ овозига, референдумга қўйилиши мақсадга мувофиқ эмиш. Ваҳоланки, хорижий мамлакатларнинг ҳеч бирида бундай қоида ўрнатилмаган. Бундан ташқари референдум ўтказиш иқтисодий жиҳатдан ҳам жуда катта маблағни талаб қилади. Бир марта референдум ўтказиш учун давлат бюджетидан ўн миллионлаб пул сарф қилинади. Кўз олдингизга келтириб кўринг: агар бир йилда Конституцияга қўшимча ва ўзгартириш киритиш тўғрисида учта, тўртта таклиф киритилса ва уларнинг ҳаммаси умумхалқ референдумига қўйилса, бунинг учун давлат бюджетидан қанча маблағ ажратилиши керак.

Хулоса қилиб шуни айтиш керакки, мустақил Ўзбекистон Республикаси биринчи Конституцияси лойиҳасининг умумхалқ муҳокамасига қўйилишидан асосий мақсад халқимизнинг Асосий қонун тўғрисидаги фикр ва мулоҳазаларини аниқлаб олишдир. Бу ерда гап Республикамизнинг давлат мустақиллигини ҳуқуқий жиҳатдан янада мустаҳкамлаш ҳақида боради. Баъзи бир сиёсий партиялар муҳокамадан ўзларининг сиёсий ўйинлари учун фойдаланиши эса ноўриндир. Гап республика мустақиллиги, тинчлиги ва равнақи тўғрисида бораяпти. Албатта Ўзбекистон ҳар бир фуқароси муҳокамада иштирок этиши ва лойиҳа тўғрисида ўз фикр-истакларини билдириши мумкин. Лекин бу мулоҳазалар мутлақо холис бўлмоғи керак.

М. ҲАКИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг муовини, ҳуқуқшунослик фанлари номзоди.

«Семурғ» савдо-ишлаб чиқариш ҳиссадорлик бирлашмаси ходимлари Янгийўл районидан 12 гектар ер олиб, унга қанд лавлаги уруғи экишганда, кўпчилик ҳайрон бўлишган эди. Энди маълум бўлдики, улар беҳуда ҳаракат қилмаган эканлар. Ўша майдондан кутилганидан зиёд ҳосил олинди. Ҳиссадорлар шартнома асосида Қозоғистон Республикасидаги Жамбул қанд комбинатига 600 тонна хом ашё юбормоқчи. Бунинг эвазига тегишли миқдорда шакар олинади. Бу Украинадан келтириладиган шундай маҳсулотга нисбатан анча арзон тушади. Келгусида улар кичик корхона очиб, харидоргир неъматни ўзларида ишлаб чиқаришмоқчи.

СУРАТДА: «Семурғ» ходимлари ҳосилни йиғиб-териб олишаяпти.

Ф. ҚУРБОНБОЕВ олган сурат (ЎзА).

• Луқма •

ТАРТИБМИ, ТАЪҚИҚ?

МЎЙНОҚ район кенгашининг сўнгги сессиясида ғаройиб қарор қабул қилинган эди. Унда шундай дейилади:

«1. Район ҳудудида ёшларнинг никоҳ тўйларини шанба ёки якшанба кунлари кундузги соат 14 дан 17 гача (?!) ўтказиш белгилансин.

2. Ушбу қарорни бажармаган, тўй берувчи фуқароларга 1000 (минг) сўм миқдорида жарима солинсин ва маҳаллий бюджетга ўтказилсин».

Қарорнинг кейинги бандларида жарималар участка милиционерлари томонидан ундирилиши ва ушбу қарор район рўзномасида эълон қилинган кундан бошлаб кучга кириши айтилади.

Қарор шу йил 2 апрель куни «Орол балиқчиси» рўзномасида чоп этилган. Қизиқ, бугунгача «белгиланган тартибни бузган» фуқаролардан ундириб олинган жарималар ҳисобига маҳаллий бюджет қанчалик бойиди экан?! Ахир, тўй 2 сериялик фильм эмаски, 3 соатда тугаб қўя қолса!

Мансур АҲМЕДОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Миллий қадриятларимиз

СИЗНИНГ ОСТОНАНГИЗНИ КИМ СУПУРАДИ?

Бир хонадон эгалари эрта тонгда туриб қарашса, кўча дарвозалари атрофини кимдир сув сепиб супуриб кетибди. Эртасига бу воқеа яна такрорланибди. Шунда хонадон соҳиби бу ишни ким қилаётганини билиш мақсадида пойлабди. Қараса, ғира-ширада нотаниш киши кўчасини супура бошлабди. Шунда у:

— Иэ, бу қанақаси бўлди? Нега менинг дарвозам олдини супураяпсиз? — деб сўрабди. Бегона киши:

— Эшигингизга қулликка кирмоқчимиз. Қизингизни келинликка сўраймиз, — деб жавоб берибди.

Бу — халқимизнинг қадимги анъаналарига оид бир ривоят. Аммо унинг тагида меҳнаткаш, ўта маданиятли улусимизнинг ўзига хос бир одати турибди. Дарҳақиқат, илгарилари ҳар бир хонадон ўз ҳовлисию кўчасини ўзи сув сепиб супурган. Озодаю саранжом этган. Хонадон соҳибининг нақадар тартиблигу маданиятлилиги аввало унинг кўчасию йўлаги, қолаверса, ҳовлисининг саришталигидан маълум бўлган. Ҳозир ҳам қишлоқларимизда, шаҳарлардаги маҳаллаларда тартиб шундай. Агар ишонмасангиз, ҳали тонг ёришмаган, тун энди қора чойшабини йиғиштираётган бир пайтда хоҳлаган маҳаллангизга бориб кузатинг. Келинлару бўй етган қизлар ҳовлиларини тозалаб, кўчаларини сув сепиб супиришаётган бўлишади. Улар бу ишни шунчаки эрмакка ёки бекорчиликдан эмас, азборойи маънавий зарурат, шундай қилиш одат бўлганидан бажаришади.

Аммо шу пайтда турар жой бошқармалари (ЖЭК)ларга қарашли, асосан кўп қаватли уйлар жойлашган мавзеларда бутунлай бошқача манзаранинг гувоҳи бўласиз. Бу уларнинг ҳовлиларини етти ёт бегона одам супириб юради. Йўқ, улар «дом»лардаги хонадонларга қулликка келган совчилар эмас, давлат ҳисобидан маош олиб тургувчи махсус фаррошлардир. Бу ҳолатга ўтган ҳам, кетган ҳам ҳайрон бўлмайди. Негаки, гўё шундай бўлиши табиийдек, ўрганиб қолишган.

Аслида шу тўғрими? Бизнингча, йўқ! Негаки шоир айтганидек, «ҳаттоки мушук ҳам ўз айбини ёпар, девор панасига тўплаб хас-хазон». Бироқ нега энди одамларнинг кундузи ва кечқуруи ўзлари булғаган кўчаю йўлакларини, ҳовлиларини биров, аниқроғи давлат тозалаб бериши керак экан?

Етар энди, бас! Қизил империяча тайёрга айёрлик, «берсанг ейман, урсанг ўламан» қабилидаги турмушга чек қўйиш вақти келди. Бундан буён кўп қаватли уйларда яшовчилар ҳам маҳаллалардан ибрат олиб, лоақал, ўз «дом»лари ҳовлисию йўлакларини ўзлари супуриб тозалашса яхши бўларди. Махсус яшикларга тўпланган ахлатларни ташиб кетиш, катта кўча ва хиёбону майдонларни тозалаш бошқа гап. Уни ҳозиргидек давлат ҳисобидан маош олувчи фаррошлар супуриб-сидираверсин. Бироқ турар жойлардаги кичик майдончалару ҳовлиларни (ахир маҳаллалардаги хонадонларнинг ҳовлиларини биров тозалаб бермайди-ку!) ўша ерда истиқомат этувчиларнинг ўзлари супуриб, тозалаб туришсин (Агар ўзлари ифлос қилишмаса, тозалашга ҳожат ҳам йўқ).

Шунда, биринчидан, давлатнинг фуқароларига муносабати бир хиллашади. Яъни бировларга ҳовлию кўчангни ўзинг супур деб, бошқаларникини фаррошларга маош тўлаб супуртириб бермайди. Иккинчидан, «дом»ларда яшовчилар ҳам ҳадеб тор жойда диққинафас бўлиб ўтиравермай, бироз бўлса-да жисмоний меҳнат билан шуғулланадилар. Бу ўзларига ҳам, бошқа хонадонларга келин бўлиб тушадиган қизларига ҳам фойдали. Учинчидан, бизнингча энг муҳими, ҳозирча давлатимизнинг ниҳоятда қашшоқ бўлиб турган хазинасидан қилинажак сарф озми-кўпми камаяди.

Биз бу мулоҳазаларимизни шундоқ ҳам ишсизлар кундан кунга ортиб бораётган бир шароитда қанча-қанча фаррошларнинг «еб турган» нонларидан маҳрум қилиш ниятида айтаётганимиз йўқ. Аксинча, жамиятимиздаги ҳар бир киши ўз аравасини ўзи тортсин, жамият тараққиётига ҳисса бўлиб қўшилгувчи ишлар билан шуғуллансин, моддий неъмат яратсин, демоқчимиз. Дарвоқе, қизил империядан мерос қолган шўро жамиятида эса давлатнинг маблағини қуртдек сўриб ётган кераксиз соҳалар кўп. Уларнинг эса керағини керакка, кераксизини кераксизга ажратиш даркор. Бундан буён бировларга хос бўлган турмуш тарзидан воз кечиб, ўзлигимизга — шарқона турмуш тарзимизга қайтайлик. Зеро, то остонамизгача биров супуриб бериши уят эмасми?

Мурод КАЛОНХОНОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚУРОЛ КИМДА БЎЛСА, ҲОКИМИЯТ ҲАМ ЎШАНДА

(Давоми. Боши 1-бетда).

ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯ ЭНДИ ЙЎҚ!

Шодмон Юсуфнинг бу воқеаларга демократик партиянинг ҳеч қандай дахли йўқ деган гаплари ёлғондан бошқа нарса эмас. Юсуф унинг демократик партиядаги ўринбосарларидан бири шу пайтда Душанбе гўшт комбинатидан узоқ бўлмаган жанубий қўрғондаги мачитда жангариларнинг ҳаракатига бошчилик қилаётганини билмаслиги мумкин эмасди. Бу мачитда гаровга ушлаб турилган кишиларни таҳқирлашаётган эди. Айни шу ўринбосар автоматни ўқталиб, ҳаммангни отиб ташлайман, деб дўқ қилаётган эди.

Демократик партия ташкил топгандан сўнг дастлабки ойларда республикада демократия жараёнларини ривожлантириш учун кўп иш қилганлиги шубҳасиздир. Бироқ тожик демократларининг аҳволи ачинарли даражада эди: Россиядан нусха олинган демократия ғоялари унча маълумотли бўлмаган, қашшоқ аҳволга тушиб қолган деҳқонларга бутунлай ёт эди. Тожикларнинг ва бошқа тилда сўзлашувчи аҳолининг кўп қисми «демократлар»ни қўллаб-қувватламади.

Ҳозирги пайтда Тожикистонда Демократик партиянинг ўзи йўқ деган тахминни айтишим мумкин. Бугунги кунда бу номдан қонун даражасига олиб чиқилган ғайриқонуний ҳаракатларни яшириш учун фойдаланилмоқда. Жангариларнинг «Ватанни қутқариш штаби» деб аталган гуруҳи мавжуд, уни ёзда Шодмон Юсуф тузган. Айни шу штабдан бир гуруҳ кишилар Раҳмон Набиевни қўлга олиш учун жўнаб кетган, Тожикистоннинг Бош прокурори Нурулло Хувайдуллаев ўлдирилгандан сўнг ярим соат ўтгач, айни шу штабга иш уддалангани ҳақида хабар келган.

ҚОЗИКАЛОННИНГ ИККИЮЗЛАМАЧИЛИГИ

Тўрт-беш ой муқаддам Тожикистонда энг машҳур кишилар кимлар деб сўрасангиз, биринчилар қаторида Қозикалон Ҳожиакбар Тўражонзоданинг номини айтган бўлур эдилар. Бирорта республика газетаси уни эътиборсиз қолдирмади. Яқин атрофдаги хорижда ҳам, олис хорижда ҳам Қозикалон билан қилинган суҳбатлар газеталарда босилиб чиқмоқда. «Демократ», «маърифатли», «доно», «тажрибали», «яхши суҳбатдош» деган сўзлар Тўражонзодага бағишланган хабарларда тез-тез учраб туради. Маълум даражада газеталар ҳақ: Тожикистон мусулмонларининг олий диний раҳбари ҳамма нарсани ҳисобга оладиган нозик ва айёр сиёсатчи бўлиб, Президент ва унинг атрофидагиларда айни шундай фазилатлар етишмас эди. Тўражонзоданинг мухбирлар билан «очиқ-ошкора» суҳбатларида айтган гапларига ишонмаслик керак. У қанчалик яширишга уринмасин, халқнинг кўпчилиги хоҳламаса ҳам, Қозикалон тоталитар ислом давлатининг ашаддий тарафдоридир.

Тўражонзода ёз пайтида Олий Кенгаш Раёсатининг мажлисида айрим кишиларни қўриқлаш учун қўйилган соқчиларни олиб ташлашни талаб қилди, унинг ўзини ва Шодмон Юсуфни эса 20 нафар қуролли соқчилар қўриқлар эди. Бир неча кун ўтгач, Бош прокурор ўлдирилди, Тўражонзоданинг талаби билан Бош прокурор қўриқчилари олиб ташланган эди. Оммавий ахборот воситаларида вақти-вақти билан Қозикалоннинг Гулбиддин Ҳикматёр билан алоқалари тўғрисидаги хабарлар пайдо бўлиб турибди.

Ҳозир Тўражонзода ихтиёрида ҳамма нарса: пул (яқинда қозият банки ташкил этилди), қуролли гуруҳлар (у эътироф этмаган бўлса ҳам), ташкилий тузилмалар бор. У Тожикистоннинг деярли барча оммавий ахборот воситаларини ўз қўлига олган.

Ўтган йили Қурбон ҳайити арафасида у кўп газеталарнинг муҳарририятларига бориб, журналистларга пул мукофотларини ўз қўли билан топширди. Муҳолифиятдаги газеталарнинг айрим муҳаррирлари ва журналистларининг ҳаж қилиш учун Макка шаҳрига бориш харажатларини қозият тўлади. Лекин Душанбедаги вазият май воқеаларидан кейин ва август ойида Бош прокурор ўлдирилгандан сўнг Тўражонзода зарарига бирданига ўзгариб кетди. Кўлобликлар ва прокурор тарафдорлари ўч олишга қасам ичдилар. Қозикалон турли квартираларда тунашга мажбур бўлди, унинг қуролли соқчилари икки баравар кўпайди. Лекин у умидини узгани йўқ. Тўражонзода ҳозир Тоғли Бадахшон аҳолисини ўз томонига оғдириб олишга ҳаракат қилмоқда, у ерда ислом ҳеч қачон кучли илдиз отган эмас. Бундан ташқари бадахшонликлар Тожикистон аҳолисининг озчилигини ташкил этади ва шиа мазҳабига мансубдир. Республика аҳолисининг кўпчилиги эса исломнинг сунний мазҳабида. Лекин бу Тўражонзоданинг мусулмон шиалар раҳбари Оғахоннинг шахсий вакили билан биргаликда Бадахшонга боришига тўсқинлик қилмади. Кўплаб помирликларни жангарилар отрядларига ёллашди. Шу сафардан кейин Қозикалон энг содиқ мўмин мусулмонлар Тоғли Бадахшонда яшайдилар, деган гапни қилди.

ПАРТИЯ БИЛЕТЛИ ИСЛОМ

Ислом тикланиш партияси ҳозирги пайтда чинакам сиёсий куч бўлиб, республиканинг бир қанча районлардаги ва Қўрғонтепа вилоятидаги деҳқонларнинг кўпчилик қисми шу партиянинг таянчидир. Партиянинг йўлга қўйилган ташкилий тузилмалари, бир неча минг нафар қуролли жангарилари бор. Жангарилардан кўпларининг ўтмиши жиноят билан боғлиқ. Ислом партияси ўтган йилнинг бошларида Ички ишлар вазирлиги раҳбариятига мурожаат қилиб, хайрия ишларини олиб бориш мақсадида партия аъзоларининг қамоқхоналарга киришларига рухсат беришни илтимос қилди. Чамаси жанговар гуруҳларга номзодлар турмалардан саралаб олинди. Президент саройида одамларни гаровга ушлаб қолиш операциясига таниқли рэкетчи, илгари судланган Исмат бошчилик қилганлиги ажабланарли эмас. Қозият ўз мачитларини ислом партияси ихтиёрига бериб қўйди. Ислом тикланиш партияси ҳамиша ишга шай, тез ҳаракат қилади, пухта тайёргарлик кўрган мафкурачилари, давлат муассасалари ва ҳукумат тузилмаларида синалган ахборотчилари бор. Партиянинг ҳаракатларига қараганда, у фақат куч ишлатишни тан олади: телемарказни эгаллаб олиш, миллий хавфсизлик комитетини босиб олишга уриниш, одамларни гаровга ушлаш ва қатъий талаблар қўйиш шуни кўрсатиб турибди. Икки ҳафта муқаддам мулло Абдуғаффор жангарилари билан биргаликда Душанбедаги 8-мактабда болаларни гаровга олишдан ҳам ҳазар қилмади.

Ислом тикланиш партияси пойтахт аҳолисини қўрқитишга муваффақ бўлди, кўпгина давлат тузилмалари ишини фалаж қилиб қўйди. Партия раҳбарлари, шунингдек Қозикалон ҳам, Ш. Юсуф ҳам Эронда олий раҳбарлар томонидан қабул қилинди, ҳозир улар бошқа мамлакатлардаги ислом ташкилотлари билан алоқа ўрнатмоқдалар. Ислом партиясининг мафкурачилари — исломнинг радикал сиёсий шакли тарафдорлари — ақидапарастлардир. Партия раисининг ўринбосари Давлат Усмон май ойида Бош вазирнинг ўринбосари лавозимини эгаллагач, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларини қаттиқ назорат остига олишга уринмоқда.

ТИНЧЛИКСЕВАР КУЧЛАР — АСОСИЙ УМИД

Ҳозир республикада мужмал вазият вужудга келди. Муҳолифатнинг зўравонлик билан ўтказган тазйиқи ва ўзининг кечириб бўлмас хатолари таъсирида Р. Набиев истеъфога чиқди. Истеъфони қонунлаштириши лозим бўлган Олий Кенгашнинг сессиясини чақириб бўлмаяпти: ленинободлик ва кўлоблик депутатлар, Душанбега боришдан чўчимоқдалар, уларнинг ҳаммалари турли вақтларда гаровга олинган эдилар, иккинчи бор ўз тақдирларини таҳлика остига қўйгилари келмаяпти. Президент вазифасини ижро этувчи А. Искандаров ва унинг одамлари сессияни Хўжандда ўтказишдан манфаатдор эмаслар. Ҳокимият йўлкаларида ғайриконституциявий давлат кенгаши, сўнгра эса хавфсизлик кенгаши тузилди. Қозикалон билан Ш. Юсуф собиқ ғалла маҳсулотлари вазири А. Абдулложоновни Бош вазир лавозимига ўтказиб олдилар. Уч ой муқаддам муҳолифат Абдулложоновни порахўрликда ва пинҳона иқтисодиёт билан алоқаси борликда айблаб, уни «Нон» концерни раҳбари лавозимидан бўшатишни Набиевдан талаб қилган эди. Ўша кунларда муҳолифатчи газеталар Абдулложоновни «Наҳанг» деб атаганлари бежиз эмас. «Наҳанг»ни жуда юқори лавозимга кўтариш ғояси жўн. У ўзининг мансабдор ҳомийси — Набиевга биринчи бўлиб хиёнат қилган қудратли Ленинобод сулоларидан бирининг вакилидир. Мулложонов қиёфаси кўлобликлар билан ленинободликлар ўртасига нифоқ солишга ёрдам беради ва ленинободликларни итоатгўйроқ қилиб қўяди.

Ислом ақидапарастларининг Москвадаги элчиси лавозимига кўрсатган номзоди Ш. Юсуф яқинда Россия пойтахтига етиб келди. У Россия дипломатлари, ҳарбийлари билан, партиялар ва ҳаракатларнинг раҳбарлари билан учрашувларда Тожикистонда рўй бераётган ҳамма воқеалар демократиянинг ғалаба қозонаётганидир, деб ишонтиришга уринди.

Россиянинг 201-дивизияси қўмондонлигига қарши фитна тўқилмоқда. Қирқ яшар генерал-майор тожик М. Ашуров бардам ва ҳарбий бурчига содиқ турибди. Агар унинг дивизияси бўлмаганида Қўрғонтепа аланғаси аллақачон Душанбени ҳам ўт ичида қолдирган бўлур эди, албатта.

АҚИДАПАРАСТЛАРНИНГ НИЯТИ НИМА!

Улар демократик йўл билан ҳокимият тепасига чиқа олмасликларини жуда яхши тушунадилар, Тожикистон аҳолисининг кўпчилиги «демократ» ва «ақидапараст» сўзларини эшитганида жонсарак бўлиб қолади. Бутун фожиа яна шундан ҳам иборатки, улар ўз ҳаракатлари билан исломнинг обрўсини тўкиб, жиноятчилар билан бирлашиб кетиб, республиканинг ислом маданиятига табиий равишда кириш йўлини беркитиб қўйдилар.

Аслида республика минтақаларга парчаланди. Шимол аҳолисининг ажралиб чиқиш кайфияти ҳар қачонгидан ҳам кучайди. Гарчи, Ленинобод вилояти маъмурлари ажралиб чиқиш тўғрисидаги масалани расмий равишда ўртага қўймаган бўлсалар ҳам, Душанбеда бу масала тилдан тушмаяпти. Бу ҳам — сиёсат. Шимол ислом ақидапарастларига ҳалақит бермоқда. Баъзилар ҳатто Ленинобод вилоятининг ажралиб чиқишига рози бўлишга ҳам тайёрдирлар. «Барибир шимолликлар тожикдан кўпроқ ўзбеклардир. Ҳақиқий тожиклар жанубда ва Афғонистонда яшайдилар» демоқдалар. Шу тариқа бўлғувси тожик давлатининг чегараларини аввалдан чизиб қўйиш мумкин.

Ҳозирнинг ўзидаёқ Россия билан ва МДҲга кирувчи Ўрта Осиё давлатлари билан ҳар қандай алоқалар тўсиб қўйилмоқда. Мафкуравий ақидаларни деб, ҳатто иқтисодий қийинчиликларга рози бўлмоқдалар, ҳукуматга тазйиқ ўтказиб, нефтни Россиядан эмас, Эрондан сотиб олиш керак, демоқдалар. Эрон нефтни икки ҳисса қиммат сотишни ҳам эътиборга олмаяптилар. Туркия янги электрон алоқа ускуналарини етказиб берди, бунинг эвазига фақат ўз телекўрсатувларини Тожикистонда кўрсатишни сўради. Ислом тикланиш партияси алоқа вазирига қўпол тазйиқ қилиб: Туркия эмас, фақат Эрон керак, «туркпарастлар бизни босиб олишлари мумкин», деди. Ўрнатиб қўйилган ускуналарни олиб ташлашга мажбур қилдилар, турк мутахассислари хафа бўлиб жўнаб кетишди.

Агар ҳамма иш исломпарастларнинг режаларига мувофиқ борадиган бўлса, катта ёнғин чиқиши, бу ёнғин эса Ўрта Осиёда узоқ вақт ловиллаб туриши тайин. Агар бу ердаги мавжуд ҳудудий муаммолар эътиборга олинса, Тожикистондаги ислом ақидапарастларининг Эрон нусхасига қараб бичилган давлати бутун бир регионни портлатадиган детонатор бўлиб қолади.

Фаёз ГАЛИМОВ.
(«ПРАВДА» газетасининг 4 ноябрь сонидан).

ЎКСИК ҚАЛБЛАРГА ТАСКИН

ВИЛОЯТ ҳокими маҳкамаси хоразмлик барча уруш қатнашчилари номи ва хотирасини абадийлаштиришга қарор қилди. Бунинг учун вилоятда «Хотира китоби» яратилади.

Бу режа таҳсинга лойиқ. Негаки, миллионлаб кишиларнинг ёстиғини қуритган машъум уруш, аслида, мустамлака элимизга на сиёсий, на иқтисодий, на маънавий эркинлик бермаганини, аксинча, ўзга мақсадларни кўзловчилар манфаатига хизмат қилганини вилоят раҳбарияти чуқур идрок этмоқда. Уруш қатнашчиларининг номи ва хотираси абадийлаштирилгандагина ўксик қалблар таскин топади.

Китоб бир нечта жилддан иборат бўлади. Унга уруш фахрийларининг ҳаёти, жанг майдонларидаги жасоратларидан гувоҳлик берувчи тарихий ҳужжатлар, кундаликлар, хотиралар, лавҳа ва ҳикоялар, шаҳид кетган ёки бедарак йўқолганлар, урушдан кейинги даврларда вафот этганлар ва ҳозир ҳам орамизда яшаётганларнинг муборак номлари битилади.

Маълумотларда қайд этилишича, 1418 кеча-кундуз давом этган ҳаёт-мамот жангида хоразмликлардан жами 45 минг киши қатнашган. 18 минг киши Ватан озодлиги йўлида азиз жонини қурбон қилган. Ҳозир вилоятда 6095 нафар уруш қатнашчиси истиқомат қилаяпти.

Китобга, шунингдек, фронт ортини мустаҳкамлаш ишида фаол қатнашиб, ғалабага йўл очган хоразмликлар ҳақидаги маълумотлар ҳам битилади.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Республикамизда атоқли давлат ва жамоат арбоби, ёзувчи Шароф Рашидов таваллудининг 75 йиллигига бағишланган юбилей тантаналари давом этмоқда

УЧ УЧРАШУВ

Бу фотосурат суратчи Владимир Бутов архивидан олинди. Лекин мен биламанки, худди ана шунақа сурат Шароф Рашидов қошида турган қизнинг, эндиликда тўрт фарзандли онанинг ҳам уйида бор.

Кўплар уни — машҳур пахтакор-механизатор Зулайҳо Сатторовани таниб улгуришгандир. Лекин ҳамма ҳам Шароф Рашидов унинг ҳаётини қанчалар ўзгартириб юборганини яхши билавермайди.

Унинг уйида Рашидов билан биргаликда тушган суратлар, у совға қилган тилло соат ҳамон ноёб ёдгорлик сифатида сақланади.

Зулайҳо биринчи бор Шароф Рашидов билан 1979 йилнинг ёзида учрашди.

Ўшанда отаси билан ёнма-ён комбайнда ғалла ўраётган эди. Икковларида икки комбайн, бири бузилса, отаси Синдор ака тузатади, созини Зулайҳо ҳайдайверади, соз бўлса, икковлари ёнма-ён мусобақалашади. Уларнинг шу юришига тўрт йилдан буён атрофидагилар кўникиб қолишганди.

1979 йили зоминликлар Шароф Рашидовни ҳаяжон билан кутдилар. Зулайҳога ҳам қаттиқ тайёрланишни буюрдилар. Рашидов келганда, Зулайҳонинг қўлида нон ва туз, устида эса кобинезон бор эди. Шароф Рашидов Зулайҳони елкасидан авайлаб ушлаганча комбайн сари етаклади. Ногаҳон елкаси билан битта майда урилган сочларига кўзи тушиб: «Сочингни турмаклаб ол, қизим. Тағин балога қолиб кетмайлик», деди. Ва Зулайҳо сочларини комбинезон ичига солгандан сўнггина комбайнга ўтирғизиб, оқ фотиҳа берди. Зулайҳо ва яна бир йигит икковлари икки комбайнда ўримга тушдилар. Йигитнинг комбайни ўн қадамга етмай, нимасидир бузилиб, тўхтаб қолди. Зулайҳо эса равон уриб, бир айланиб келди, тўлган бункерини бўшатди ва ўзини ҳамон кутиб турган Шароф Рашидов ҳузурига борди. «Раҳмат, қизим, — деди Шароф Рашидов. — Бу атрофлардан шундай қиз чиқиши жуда катта воқеа! Зулайҳога менинг номимдан битта тилла соат тақдим этинглар!», — деди ёнидагиларга ўгирилиб.

...1981 йили Ўзбекистон Компартиясининг XX съездида Жиззах вилоятининг делегатлари эсдалик учун Шароф Рашидов билан бирга суратга тушдилар. Ҳамма йиғилиб бўлган экан. Кечикиб эшикдан кирган Зулайҳо шипиллаганча орқага ўтиб кетмоқчи эди, уни кўриб қолган Тўхтамиш Боймиров — ўша пайтдаги вилоят раҳбари — ёнида турган Шароф Рашидовга: «Ана, сиз тилла соат совға қилган қиз», дея кўрсатди. Рашидов кулимсираганча: «Қани, Зулайҳо, бу ёққа кел», дея чақирди. Кўришиб, ҳол-аҳвол сўрагач, ўз ёнига турғизди.

Бу сурат нафақат Зулайҳонинг альбомида, барча делегатларникида бўлса керак, балким...

Биз сизга тақдим этаётган фотосурат эса 1983 йилнинг 6 октябрь куни, пахта йиғим-терими пайтида олинган. Зулайҳо тўртинчи йилки, «Ленин йўли» совхозида пахтачилик билан шуғулланар, мухбирларнинг унча-мунча хизмати боис донғи кетган комсомол-бригадир эди.

Зулайҳо тўлган бункерни бўшатиб, агрегатни ювди-да, энди қаторга тушиш учун машинани юргизганда, қатор-қатор машиналар келаверди... Зулайҳо тушунди: Шароф Рашидов уни кўргани келаётган эди: Катта кичик олдинма-кейин, Шароф Рашидов ва Зулайҳо ўртада, пайкалга кирдилар.

— Режалар қандай? — сўради Шароф Рашидов.

— Гектаридан 12,5 центнердан ҳосил олмоқчимиз, — деди Зулайҳо.

— Биринчи теримдан шунча пахта чиқармикан, қани кўрайликчи, — деди Шароф Рашидов ва бир туп ғўзадаги кўсакларни, кейин бир чаноқдаги чигитлар сонини санади. Атрофдагилар ҳам бу ҳаракатни такрорлашди. — Бу ердан йигирма центнер пахта чиқади, — деди ниҳоят биринчи.

Кейин яна Шароф Рашидов фотиҳасини олиб, Зулайҳо ва бир йигит икки машинада пахта теримига тушдилар. Зулайҳо равон ва тоза териб кетди. Йигит эса, шошганданми, қаттиқ ҳаяжонланганиданми, вентиляторни ишга туширишни унутибди. Машина бир томондан терган пахтасини иккинчи томонга оппоқ қилиб соча бошлади...

Ўша пайтдаги райком котиби Мустафоқул Умурзоқовнинг таъкидлашича, Шароф Рашидов Зулайҳога ҳаваси келиб, кўзлари яшнаб кетибди-да: «Бу қизни қўллаб-қувватлаш керак. У СССР Олий Советига депутат бўлади», деган экан.

Бу юрт отасининг Жиззахга сўнгги бор ташрифи эканлиги ҳали ҳеч кимнинг тушига кириб-чиқмаганди. Роппа-роса 24 кундан сўнг машъум хабар тарқалди...

Зулайҳонинг бригадаси эса ўша йили гектар ҳисобида 22,5 центнердан пахта топширди.

1983 йилнинг охирида отанинг васияти вожиб бўлдими, ҳарқалай, Зулайҳони СССР Олий Советига депутатликка сайлаш ташвишига тушдилар ва унинг 22 центнерини айтишга уялиб, 30 центнердан пахта етиштирган бригадир, дея эълон қилдилар. Нима бўлганда ҳам 70 центнерлик хирмон уйганлар бир четда қолиб кетди.

Кейин Зарбдор районида райком котибидан тортиб бригадиргача бирин-кетин қамай бошладилар. Шундай пайтлар бўлдики, илгари мажлисларда Зулайҳо билан сўрашиш, кўришишни ўзлари учун бахт, деб ҳисоблаб юрганлар у узоқдан кўринса қочадиган, кўрмаганга олиб ўтиб кетадиган бўлдилар. Мухбирлар қадами эса кескин узилди.

Аммо Зулайҳо ҳеч қачон, ҳеч кимга таъна қилмади, арз-дод қилиб бормади. Тинчгина ўз ишини давом эттирди. Доим пахта, оила, рўзғор билан банд. Ўн икки йилдан бери пахтакор, бригадир. Мунтазам равишда режаларни ошириб бажаради, ялпи ҳосилнинг 90—95 фоизини машиналарда теради. Шунинг ҳисобига бригада иқтисоди яхши.

— Шароф Рашидов ҳақида шунча гап-сўз бўляпти, уни билган ҳам, билмаган ҳам бугун кўкрагига уриб олдинга чиқаяпти, сизнинг қўлингизда тилла соат, альбомингизда шунча сурат туриб, нега индамайсиз? — десам, «Нима қилай, кўчага чиқиб жар солайми?» — деди.

Мен эътирозга сўз тополмадим.

Ҳар қалай, мана шундай суратларнинг борига шукур!

Светлана ВАВИЛОВА,
журналист.

Д. ҚЎНАЕВ: БЕНИҲОЯ НАЗОКАТЛИ ВА ЎТА ПОКИЗА ИНСОН ЭДИ

Шароф Рашидов таваллудини тантанали нишонлаш ҳақида ҳукумат қарори чиққандан буён редакцияда у кишини улуғловчи хат-хабарлар, нақд ёстиқдай-ёстиқдай келадиган хотираю эсдаликлар тўлиб кетди. Муаллифлар турфа хил, бирови бирга ишлаган, бошқаси қадрдон дўсти бўлган, яна ўзгаси мурувватидан баҳра олган ва ҳоказо.

«Шароф аканинг беназир инсонлигини айтиб ўтишни бурчим», — дейди зоти шариф даврида мудом эгардан тушмай келган собиқ раҳбарлардан бири. Ёв қочса, ботир кўпаяди, деб бежиз айтилмаганда. Ахир бу ҳақиқатгўйлар бутун онгли умрини ўз халқига садоқат билан хизмат қилишга, одамларга фақат яхшилик қилишга бағишлаган бу камтарин инсоннинг қабри топталаётганда қаерда эдилар?! Ҳа, гапираверсанг гап кўп. Лекин бир нарса аёнки, агар барака топгур Ислом Каримов адолатни тиклашга жазм этмаганда, улар чурқ этишмасди.

Кўплар Шароф Рашидов ҳақида илиқ гап айтиш баҳонасида ҳозирги раҳбарият олдида ўзини оқлаб олиш ҳаракатида юрган шу кунларда марҳум ҳақида энг холис фикр айтиши мумкин бўлган кишиларнинг каломини эшитишга ташнамиз. Отамни дўстларини кўрсам, отамни кўргандек бўламан, деган нақлда жон бор. Шу боисдан «Ўзбекистон овози» редакциясида Қўнаев билан учрашув бўлармиш деб эшитган заҳоти ўша томонга югурдик.

Саксон ёшига қарамасдан ҳали ҳам бардаму бақувват Демиш оғани журналистлар қарсаклар билан қарши олдилар. Қозоқ халқининг сардор ўғлони, жаҳонга танилган давлат арбоби ва олим Динмуҳаммад оғанинг сўзларини эшитинг:

— Мен Ўзбекистонга меҳмон эмасман. Қозоқларда ўзбегим ўз оғам деган гап бор. Қолаверса, Шарофнинг тўйига сизлар айтмасаларингиз ҳам қалб амри билан келаверардим...

Оқсоқолнинг бу самимий сўзларидан сўнг ҳамкасбларимиз гўё севимли боболари қаршисида турган болалардек бироз ялтоқланиб, эркаланиб саволлар бера бошлашди. Демиш оғанинг майин ҳазил-мутойибаси, доно мулоҳазалари давраин жонлантириб юборди.

Демиш оғанинг нуроний чеҳрасига, адл қоматига тикилиб, ширин суханини эшитиб ҳар биримизнинг кўз ўнгимизда, ана шундай барваста ва дуркун, ҳамиша майин табассум қилиб турувчи ўз бобомизнинг мунаввар сиймоси гавдаланганига шубҳа қилмайман.

Алғов-далғов пайтида ўз асл фарзандини ҳимоя қилолган қозоқ халқига офаринлар айтгим келади. Бу бизга бир умрлик сабоқ бўлиши керак, токи ўзлигини қоралаган ўзгалар олдида беобрў бўлишини унутмайлик.

А. РАҲИМБЕРДИЕВ.

ХАЛҚ ЭҲТИРОМИ

(Боши 1-бетда).

Ўзбекистон Халқ Демократик Партияси Марказий Кенгаши биринчи котиби Маҳмуд Расулов сўз олади: «Бундан роса 9 йил муқаддам биз уни шу ерда сўнгги йўлга кузатган эдик. Шундан сўнг унинг фаолиятини қоралашга, унинг номи билан ўзбек халқини хорлашга ундаш даври бошланди. Лекин оғир даврларда Ўзбекистон равнақи учун курашган арбоб номи адолатли кунлар келиб яна оқланди. Халқ кўнглидан жой олган инсон номини йўқ қилиб бўлмайди.

«Биз — дейди Тошкент трактор заводи мастери Николай Белозёров, — Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги машинасозлиги равнақини бутун вужуди билан орзу қилиб, тракторсозлар ҳаётига доимо ғамхўрлик қилиб келган,

«Мен яратган ушбу ҳайкал — ҳақиқий гуманист инсоннинг сиймосини авлодларга етказиш учун тикланди деб ҳисоблайман, — дейди ҳайкалтарош Яков Шапиро. — У доимо эл-юрт дарди билан яшаб ўтди».

Титроқ ва мунгли овозда сўз бошлаган Шароф Рашидовнинг рафиқаси Хурсандой опа бугунгидай қутлуғ кун келиши учун курашганларга, адолатнинг бошида туриб, барча қаршиликларга нисбатан дадил турган жасур ва мард президент Ислом Каримовга ўз миннатдорчилигини изҳор қилди. «Бугун Тошкент марказида қад кўтарган ҳайкал ҳақиқат, тантанасидир, — деди у. — Мен Шароф Рашидов юбилейини ўтказиш комиссияси олиб борган салмоқли ишлари учун унинг раиси ва аъзоларига миннатдорчилик билдираман. Шароф Рашидов умри бўйи халқи ғами билан яшаган эди. Энди буни қадрлаган элга таъзим қиламан».

Шундан сўнг жумҳуриятнинг барча вилоятларидан келган вакиллар, турли жамоат ташкилотлари, ҳарбий хизматчилар, хориждаги ёш ватандошлар анжумани қатнашчилари, Шароф Рашидовнинг қариндошлари унинг ҳайкали пойига гулчамбарлар қўйдилар. Уни ёд этиб фотиҳа ўқилди.

М. НАЗАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Ш. РАШИДОВ ЮБИЛЕЙИНИ ЎТКАЗИШ ТАШКИЛОТ КОМИТЕТИГА

Тарихий юбилей — буюк ўзбек давлат арбоби ва ёзувчиси Шароф Рашидов таваллудининг 75 йиллиги муносабати билан Ҳиндистон халқи ва элчихонаси номидан қизғин қутловларимизни қабул қилгайсиз.

Шароф Рашидов Ўзбекистонни ривожлантиришга жуда катта ҳисса қўшди. Унинг куч-ғайрати туфайли бу ўлка бутун дунёга танилди. Унинг асарлари жаҳоннинг кўп тилларига, шу жумладан ҳинд ва урду тилларига таржима қилинган, машҳур «Кашмир қўшиғи» китобини эса менинг миллионлаб ватандошларим ўқиган.

Ҳиндистон билан Ўзбекистон ўртасидаги муносабатларни ривожлантиришга Ш. Рашидов қўшган ҳисса ҳаммага маълум. Мустақил Ҳиндистоннинг биринчи Бош вазири Жавоҳарлал Неру Ўзбекистонга биринчи ташрифидан кейин Ш. Рашидов билан учрашувлари ҳақида самимият билан гапирган эди.

Ш. Рашидов 1975 йилнинг февраль ойида Ҳиндистонга қилган ташрифи чоғида мамлакатимизни қўллаб-қувватлаган эди. Ҳиндистон аҳли бу мададни яхши эслайди ва фахр билан хотирлайди. Ш. Рашидов Ҳиндистон Бош вазири Индира Ганди хоним билан учрашган чоғида иккала томон икки қардош халқ ўртасидаги дўстликка садоқатли эканини изҳор этган эди. Ш. Рашидов 1966 йилда Тошкентда бошланган жараён 1972 йилда Симла шаҳрида битим имзоланиши билан якунланишида Индира Гандининг хизматига юксак баҳо берган эди. Мазкур битим шарофати билан то ҳозирги кунгача минтақамизда тинчлик барқарор бўлиб турибди.

Фурсатдан фойдаланиб, Ҳиндистон халқи ва элчихонаси номидан Ш. Рашидов оиласига, шу кунларда Ўзбекистоннинг абадий барҳаёт фарзанди юбилейини байрам қилаётган Ўзбекистон халқига эзгу истакларимни изҳор этаман.

Ҳурмат билан
Ашок МУКЕРЖИ,
Ҳиндистон Республикасининг Ўзбекистондаги мухтор вакили.
1992 йил 4 ноябрь.

Луқма

НОҒОРАНИ ЎЗИМИЗ ЧАЛАМИЗ

Демократик нашрлардан бири «Литературная газетаси»да 21.10.92 йил Аркадий Ваксберг «Стриптиз нон—стоп» мақоласида бундай ёзади:

«Сиёсий бюро аъзоси Каримов мафия доҳийсининг Октябрь инқилоби кунига тўғри келадиган юбилейини миллий байрам сифатида ўтказишга тайёрланаяпти».

Аввало аниқлаб олайлик. Мафия доҳийси ким? Аркадий Ваксберг «Шароф Рашидов» демоқчи. 5—6 йилги тафтиш давомида бирир кимсанинг Рашидовга 50 тийин берганлиги фош қилинмади-ку. Империянинг биринчи югурдаги Тельман Гдляннинг ўзи ҳам ҳамма иплар Кремлга бориб боғланаётганлигини таъкидлаб, бу «ўзбек иши» эмас. «Кремль иши» эканлигини тан олди.

Демак, мафиянинг доҳийси Тошкентдамикин ёки Москвада ўтириб ботинкаларининг учи билан халқни кўрсатаётганлармикин?

Бундан ташқари, чорак кам бир аср давомида энг буюк жиноят куни Октябрь тўнтариши санасини Москваликлар билан бирга ўзбек халқи ҳам миқ этмасдан нишонлаб келди. Энди биринчи марта шу куни ўз миллатининг раҳбарларидан бирининг таваллуд топган кунини нишонласа баъзиларнинг нафсониятига тегиб кетибдида.

Салкам юз йил давомида сохта даҳоларнинг таги пуч алламбалоизмларининг ноғораларига рақс тушиб, Файзулла Хўжаев, Акмал Икромовларнинг қонига бўялган матодан байроқ кўтариб юрганимиз етар.

Мустақил Ўзбекистоннинг ўз байрамлари, ўзи бош эгадиган арбоблари бор. Бирор кунни нишонламоқчи бўлсак, ноғора чаламан деб овора бўлманг. Қўлингизга дам беринг. Шунча йилдан бери чарчаб кетгандир.

Ўзимизнинг байрамга ўзимиз ноғора чалишга ярaймиз, тақсир Ваксберг!

Ҳамроқул АСҚАР,
Ўзбекистон Ёзувчилари уюшмаси аъзоси.

ОҚИБАТ

Маърифатли халқ кечаги куннинг маломатлари, оғриқлари ва аламлари билан эмас, балки бугуннинг воқелиги, эртанинг умидбахш орзулари билан яшайди.

Асил Рашидовнинг «Акам ҳақида» таҳлилий эссе — хотирасини ўқиб бу ҳикматга яна бир бор имон келтирдим. Рисоланинг бош ғоясини «адоват эмас, адолат енгади», деган ақида белгилайди. Унинг бутун мазмун мундарижаси ана шундай фалсафадан сарафроз. Ҳар бир сатр, ҳар бир сўз, ҳар бир саҳифа дардман, лекин мағрур, мард ва ифтихорли қалбнинг теран изҳорлари, оғриқлари, азоблари: кечинмалари-ю изтироблари билан «йўғрилган».

Мен Асил аканинг, Рашидовлар хонадонининг дардларини жисму жоним билан туйиб, руҳи равоним билан теран ҳис қиламан. Бу дард асли миллатимнинг, аламзада юртимнинг аччиқ оғриқлари ҳам.

Собиқ марказ социализм деб аталмиш жамиятнинг чуқур илдиз отган ижтимоий иллатларини биргина ўзбеклар ва уларнинг юрти Ўзбекистон мисолида тузатмоқчи бўлди. Ҳолбуки, бу жамият ўз ахлоқсиз «қоидалари» билан маънавий таназзулга мубтало бўлган эди. Уни бир халқу бир юрт мисолида тузатишнинг ҳеч имкони қолмаган эди. Унга косметик таъмирлар эмас, балки илдиз-пилдизи билан қуритадиган дадил жарроҳлик аралашуви жоиз эди. Шундай бўлди ҳам...

Собиқ марказ нега бизни танлаган эди? Биринчидан, бу эл, бу юрт тан олинган сардорисиз қолган эди. Балки Рашидов ҳаёт бўлганларида бизни бу даражада оёқ ости қилишга ҳадлари сиғмасмиди. Иккинчидан, биз ўзбеклар минтақада тарихан ўзлигимизга эга бўлишдек неъматга мушарраф катта ва маърифатли халқлардан биримиз. Бизни урса бошқаларнинг туёғи ўз-ўзидан зирқираши табиий эди. Марказ аввалига бошимизда туриб бизни гуноҳларга ботишга рағбатлантирди. Кейин эса шу «гуноҳлар» учун ўзимизни уришга киришди. Мустамлакачиликнинг бундай синашта усули бу гал ҳам ўзини оқлади. Боз устига яна анъанадагидек, ўзимизни ўзимизга қайраб қўйди. Маънавияти пуч, имонсиз, диёнатсиз аламзадаларга бу чунонам қўл келдики, улар ўз юртидан, шу юртнинг Шароф Рашидовдек мумтоз сардоридан ўч олишга енг шимариб киришишди.

Тўғри, каттада кичик хато бўлмайди. Лекин Шароф Рашидов юртига, халқига нима хиёнат қилди? Нималарни ўзлаштирди-ю, нималарни нариги дунёга ўзи билан олиб кетди? У ўз халқи-ю юртини ҳур ва озод кўришни орзу қилмаган эди-ми? Марҳамат қилиб, унинг ижодий меросини диққат билан мутолаа қилиб кўринг-чи... Бу асарлар таг замирида жо бўлмиш ботиний оҳангларни илғаб олиш унчалик ҳам қийин эмас...

Рисола Рашидовни юрт сардори, ижодкор сифатида эмас оила бошлиғи, меҳрибон ота ва ака сифатидаги соф инсоний фазилатларини мухтасар тарзда ифодалаганлиги билан ҳам қимматли. Барча хотираларда, мақола ва тадқиқотларда биз Рашидов феноменининг аксар қирраларини, сирларини билишга ҳаракат қиламиз. Лекин биз Рашидовнинг оиладаги, маиший ҳаётдаги муносабатлари билан таниш эмас эдик. Эҳтимол, шу сабабдандир, рисола мундарижаси соф маънавий-ахлоқий қадриятлар негизидан иборат. Мазмуннинг асосий қисми оқибат ва оқибатсизлик, маънавиятсизлик, ахлоқсизликка бағишланган.

Оқибатсизлик... Миллий руҳиятнинг бу осори атиқаси... миллий фожиаларимизнинг энагаси»... Наҳотки, ғолиб ва фоже ўтмишимиздан ибратли сабоқлар чиқариш неъматидан то ҳануз бебаҳра бўлсак?! Рашидовга қилинган оқибатсизлик кечаги тарихий хотирамизга қилинган оқибатсизликкина эмас, балки эртамизга, истиқлолимизга, бугунги мустақил қадамларимизга отилган тош, хиёнат эканлигини қачон англаб етамиз, ахир?!

Мен Асил акани тушунаман. Унинг ўз рисоласида келтирган барча кўчирмалари рост, барча даъволари асосли. Рашидов арвоҳига ким хиёнат қилиб, уни чирқиратган бўлса ҳаммаси худодан, жазосини олади. Лекин бир нарсани алоҳида таъкидлашни истардим: ота ҳозир тирилиб келганларида ўзлари парваришлаб, вояга етказган сафдошлари хоинлигини кечириб, уларга яна бир бор буюк ва муқаддас маънавиятдан сабоқ берган бўлардилар. Эҳе, қандай хиёнатлар кечирилиб, сотқинликлари эвазига жазоланиш ўрнига сийланмаган дейсиз. Ота уларни одам бўлар, яхшилик, олижаноблик уларни тузатар, деган умидда сийлар эди. Лекин у бўриларнинг сўқир кўзлари ўрмондалигича қолаверади. Буни Рашидов билмасмиди? Биларди, лекин, барибир, яхшилик қилаверарди.

«Рашидовчилик» баравж йиллари шундай қабиҳ иқлим юзага келган эдики, у ўз домига одамларни уларнинг ихтиёрисиз тортиб кетар эди. Албатта, кўпларда тантилик, мардоналик етишмади. Тўқиб чиқарилган туҳматлар қурбони бўлишни истамаганликлари учун ҳам «қўғирчоқ»қа айланишга мажбур бўлишганди, улар.

Рисолада номлари келтирилган ва келтирилмаган айрим адабиёт «арбоб»лари, шу даражага боришдики, Рашидовни ёзувчи сифатида мутлақо йўққа чиқаришди. Бундай тубанликлар уларнинг виждонига ҳавола. Лекин ҳақиқий китобхонда Рашидов ўз асарларини ўзи ёзмаган деган фикр, ҳеч қачон бўлган эмас ва бўлиши мумкин ҳам эмас.

Мен бу гапларни айтиш билан яна арининг уясини ковламоқчи эмасман. Боз устига яна бир-биримизни ғажиш ниятидан мутлақо йироқман. Бунақада биз майдалик ботқоғидан ҳеч қачон чиқа олмаймиз. Лекин табиий савол туғилади: Рашидов қайси хоинлиги учун ўзини оқлаши керак? Халқига меҳри-муҳаббати, садоқати, фидолигини оқласин-ми?! Йўқ. Уни тарих, замон истиқбол алқаб, шарафлаб турибди-ку, ахир!

Маънавиятсизлик, ахлоқсизликнинг яна бир кўриниши шундаки, Шароф Рашидов тириклигида сажда қилишиб, ўлимидан сўнг «ўч» олишган кимсалар, бадиий ёзатмаларида ўз разил ғоявий концепцияларини Рашидовга очиқдан-очиқ нисбат берганлар бугун яна байроқни илиб кетиш илинжидалар. Ҳамма биладиган бу кимсалар сафига эса «рашидовчилик» кампаниясида билвосита иштирок этиб, XVI пленумни қўллаганлар, сукут қилганлар ҳам бугун, афсуски олдинги сафда жавлон уришмоқда. Одатдагидек, яна принципиал одамлар, Рашидов тириклигида ҳам, вафотидан сўнг ҳам бирдек туришган диёнатли кишилар эса панада қолиб кетаётир. Албатта, бу гиналар миллатимизнинг Рашидовдек мумтоз фарзанди руҳи-хотираси олдида арзимас майдаликдир...

Оқибатсизлик аламлари билан бошланган рисола оқибатлилик қадриятлари билан хотима топганлиги сири ҳам, аслида, ана шу майдалигу тубанликлардан устун бўлиш ва қаҳрамонининг ўлмас руҳига жуда-жуда ярашмиш бутунликдадир! Бутун маънавиятдан, тўкис ахлоқдан, имон яхлитлигидан сабоқ бермоқда бу китоб. Ўз-ўзига рост, аччиқ ҳақиқатини айта билишдек, ундан ибратли сабоқлар ола билишдек мардоналикни ўргатмоқда бу рисола. Миллий руҳиятда истиқлол тарбия қилиб, шакллантираётган янгича маънавий, ахлоқий ва руҳий неъматлардан дарс бермоқда бу изҳори дил. Ўзликка садоқатни, мустақилмисан, мустақилдек тирикчилик қил, деган ҳикматни ўргатмоқда муаллиф.

Нарзулла ШОДИЕВ.

ДЎСТЛАРГА МАКТУБЛАР

Чимкент вилоятидаги қўҳна ва навқирон Сайрамда эллик мингдан ортиқ ўзбеклар яшайди. Ўзбекистон билан, улуғ кишилари билан алоқалар илдизи тарих саҳифаларида битиклик. Сайрамда Амир Темур соҳибқирон, улкан олим ва ҳоким Улуғбек, улуғ ёзувчи ва ҳоким Мирза Бобур, машҳур шоирлар Машраб, Муқимий ва бошқаларнинг қадам излари бор.

Биз ҳикоя қилмоқчи бўлган дўстлик ва қардошлик намуналари машҳур ёзувчи ва давлат арбоби Шароф Рашидов ҳамда унинг Сайрамдаги курсдошлари ўртасидаги дўстлик ҳақидадир. Самарқанд университетида биргаликда таҳсил кўрган сайрамликлардан Султоншиқ Оташиқов, Йўлдош Нишонбоев, Мирсодиқ Мирҳамидов, Саида Икромова Шароф ака билан то умрининг охиригача алоқа қилишиб, хат ёзишиб, борди-келди қилиб турганлар.

Яқинда ташкил этилган Сайрам тарихий музейи залларига қўйилган кўргазмаларда ана шу студентлик йиллари ва кейинги ёзишмалар акс этган. Бу кўргазмада Шароф Рашидовнинг шахсан ўз қўли билан ёзган хатлари, байрам қутловлари, бирга тушган суратлари, китоб ва мақолалари ўрин олган.

Сайрамлик машҳур ўқитувчи, Қозоғистон халқ маорифи аълочиси Йўлдош ака Нишонбоевга Ш. Рашидовнинг ўз қўли билан ёзган қуйидаги хат ҳам бор:

«Менга ёзган мактубингизни олиб ўқидим ва ўзимда йўқ шод бўлдим. Дўстим, сизга ушбу мактубингиз учун ва айниқса изтиробли кунларда икки бор келганингиз учун ташаккур айтаман.

Зилзила асаб учун имтиҳон. Ҳозир олти юз уч бор ер қимирлади. Биз ана шу имтиҳондан шараф билан ўтамиз дўстим! Сизга Тошкент болаларига кўрсатган илтифотингиз учун ҳам раҳмат. Келин ва болаларга салом.

Ишингизга зафар, ўзингизга, ширин болаларингизга ва келинга сиҳат-саломатлик тилайман.

Шароф Рашидов. 24 июнь, 1966 йил».

Тошкентда бўлган кучли зилзила туфайли кўп қардошларимиз азият чекдилар, бошпанасиз қолдилар. Ана шундай бир пайтда бизнинг вилоятимиз ҳам ён қўшниси Тошкентга ёрдам қўлини чўзди. Ўзбекистондан икки юзга яқин ўқувчилар бу ерда ташкил этилган интернатга келиб, ўзларига бошпана топдилар. Ҳатто зилзиладан озор топганлар фарзандларини тарбиялаш ва ўқитишдаги ажойиб хизматлари учун Сайрам мактаб-интернат директори Жўра Йўлдошев, бошланғич синф ўқитувчиси Феруза Тошпўлатовалар «Ўзбекистон халқ маорифи аълочиси» унвони билан мукофотландилар. Ҳануз Сайрамда ўқиб, таълим олганлар бу илм масканига ўзларининг раҳматномалари, дил сўзларини билдириб турадилар. Зилзила туфайли бу ерга кўчиб келганларга кўрсатилган ҳиммат дўстлик, қардошлик белгисидир.

Шароф Рашидов вафотидан сўнг унга туҳмат тошлари отила бошлагач биз ўқитувчимиз Йўлдош Нишонбоевдан суратини ва эсдаликларини ёзиб беришни илтимос қилган эдик. Ўз курсдоши ҳақида Йўлдош ака қуйидагиларни қоғозга туширган:

«1937 йилда Самарқанд дорилфунунига ўқишга кирганимда шу курсда Шароф Рашидов ҳам ўқир эди... 1941 йилда дорилфунунни туғаллаб, Улуғ Ватан уруши фронтига отландик... Урушдан ғалаба билан қайтгач, мен маориф соҳасида ишлай бошладим... Синф хоналари етишмас, ўқув қуроллари йўқ даражада эди. Кўп уринишлардан кейин уч қаватли мактаб-интернат қуриб битказилди. Уни жиҳозлаш учун бу жойлардан ҳеч нарса топа олмагач, курсдош дўстим, Ўзбекистон Компартияси биринчи котиби Шароф Рашидов ҳузурига ёрдам сўраб бордим. Унинг ёрдами билан юзта китоб жавони, юзта шифанер, уч юзта кроват, икки юз метр гилам ва шунга ўхшаш зарур буюмларни сотиб олдик».

Эсдаликларни ўқишда давом этамиз:... **«Қишлоқда ўқувчилар кўпайиб яна янги мактаб қуришга эҳтиёж сезилди. Эски мактаб ёнгинасидаги майдонда бир ярим минг ўқувчига мўлжалланган бино қуриш керак эди. Район, вилоятда бу масала ечилмаган, мен 1979 йили Қозоғистон Компартиясининг биринчи котиби Кунаевга хат ёздим. Бу хатим вилоятга қайтарилган, не-не дашномлар эшитдим.**

Ниҳоят... Иложсиз дўстим Шароф Рашидовга бордим. Мактаб қуриш ҳақида у инсон Қунаевга қўнғироқ қилиб, бизга жуда катта ёрдам бердилар.

Бир ҳафталардан кейин республика, вилоят раҳбариятидан мактаб қуриш ҳақидаги рухсатномани олиб, бошимиз кўкка етди. Шу мактаб 1986 йил фойдаланишга топширилди».

Ўз дўсти Шароф Рашидов ҳақида бундай дил сўзлари ўқитувчи Нишонбоевнинг эсдалик битикларида анчагина. Ёзувчи ва давлат арбобининг оддий бир қишлоқ болаларига шунчали ғамхўрликларини билган, унинг ажойиб китобларидан хабардор бўлган шогирдлар Шароф акага таъна тоши отила бошлагач, маъюс бўлиб юрган устозни қайта-қайта саволга тутар эдик. Шунда қуйидаги сўзларни такрорлади: **«Оқни қора қилмоқчи бўлиш гумроҳликдир. Ҳақиқат эгилади, синмайди. Тарихда ғаразгўйлик бўлиб келган. На чора. Ўттиз йилдан кўпроқ раҳбарлик лавозимида ишлаб, юртларимиз ободончилигида, дўстлик ва қардошлигимизни мустаҳкамлашда ҳисса қўшган Шароф Рашидовнинг хизматларини келажак авлод унутмайди».**

Бугун фақат Ўзбекистонгина эмас, балки қардош эллардаги биродарлар ҳам Шароф Рашидовнинг номини эъзоз ва эҳтиром билан тилга олмоқдалар. Катта арбобнинг таваллуд тўйи бизнинг юртда ҳам кенг нишонланади.

Мираҳмад МИРХОЛДОР ўғли,
Сайрам тарихий музейи мудири.

Раҳмон бобо Имомов бундан роппа-роса бир аср бурун Косон туманидаги Пўлоти қишлоғида таваллуд топди. 1918 йилгача у кишилар хонадонида хизмат қилиб юрди. Сўнгра мактабда савод чиқариб ўз қишлоғида тузилган Қўшчилар иттифоқига раис бўлди. 1926-27 йилларда Скоблев (ҳозирги Фарғона) шаҳрида ўқитувчилар тайёрлов курсида ўқиб қайтгач қишлоқ кенгашига раис бўлди. Сўнг эса 1958 йилга қадар вилоятнинг турли мактабларида ўқувчиларга илм берди.

СУРАТДА: (чапдан) Раҳмон бобо биринчи ўқувчиси 73 ёшли уруш қатнашчиси Орзи бобо Ғойибов билан Раҳмон бобо набираси Илҳомжондан қўшиқ эшитишмоқда.

МАНЗУРАНИНГ ҚИРМИЗИ АТИРГУЛИ

Ўз номи билан касалхона аталмиш бу даргоҳда кимнинг чеҳрасига назар ташламанг, оғриқ, беҳаловатликни кўрасиз. Шундай оғир муҳитда меҳнат қилаётган ҳамширалар, ҳакимлар иродасига қойил қоласан киши. Мен қуйида ёзган кичик қатрани Тошкент шаҳар Абу Али ибн Сино номли 1-клиник шифохонасининг муомиласи ҳар қандай дардга даво бўладиган Умида, Нилуфар, Шаҳло, Малика, Барно, Озода.... каби ўнлаб ҳамшира опа-сингилларимга бағишлайман.

Иссиқ жоннинг иситмаси бўлади деганларидек, яқинда тўсатдан номаълум дардга чалиниб қолдим. Унча-мунча хасталик бўлса, илгарилари «алдаб-сулдаб» қутилиб кетардим. Бу гал эса нақ Азроилнинг шахсий топшириғи билан келган дардга йўлиқдим чоғи — роса бир ой даволанишимга тўғри келди.

Ҳурматли ўқувчига ўз дарди-ҳолимни узундан-узоқ достон қилиб ўтирмоқчи эмасман. Мен шифохонадаги руҳий кечинмаларимдан бир қатра ҳикоя қилмоқчиман, холос.

Авлиё сиймо ҳаким ҳузурингизга кириб келади. У донишмандларга хос башорат қилиб, ташҳис қўяди-да «чиройли» ҳуснихати билан касаллик варақангизга муолажа қоидасини ёзади ва баландпарвоз нутқ сухан қилиб, кўнглингизни кўтарган бўладию жуфтакни ростлайди. Ана энди сиз, оғриқ, ҳамшира ва нина — тўрталангиз қоласиз. Юмшоқ ерингизда игнанинг заҳри совумасдан ҳамшира яна қаршингизга келиб турибдида.

Кўзингизга дунё — зимистон...

35 ёшгача ўйламаган жонингни ўйларкансан киши — «вой, жоним».

35 йил ташвишини чекмаган соғлигингнинг қадрига етаркансан — «соғликдан ўзгаси ўтаверсин экан!»

35 йил яшаб умрнинг бебаҳолигини, тирикликни бошқача ҳис этасан. Яшаш нақадар ширинлигини «кашф» қиласан.

35 йиллик умринг давомида илк бор ўлим ҳақида жиддий ўйлай бошлайсан. Танда оғриқ, руҳингда тушкунлик ҳукмрон бўлади...

Манзура — шифохонани супириб-сидириб юрадиган жажжи қизча (у онасига ёрдам берса керак). Бу даргоҳга келганимдан бир ҳафта ўтиб эрта тонгда шу қизча ниҳоятда парвосиз бир ҳолда уч дона қирмизи атир гул билан хонамга кириб келди ва гулдондаги эски (демак, кеча ҳам кимдир гул келтирган-у, мен оғриқ билан бўлиб эътибор қилмаганман) гулларни алмаштириб чиқиб кетди.

Гулларга разм солдим. Сояда ўсган бўлиши керак— нимжон, гулбарглари бужмайиб турибди. Бозордаги «олифта гулларга» сира ўхшамайди улар. Ҳозир шу уч дона қирмизи атиргул ҳар қандай нафис ва хушбўй гуллардан гўзал кўринди кўзимга. Кўнглим кўтарилди. Ишонинг, мен бу сўзларни эҳтиросга берилганимдан айтаётганим йўқ. Ахир дард хуруж қилиб турганда эҳтирос, завқ қаерда дейсиз.

Кун бўйи шу гуллар фикримни чалғитаверди. Ҳар гал ҳамшира игнасини ярқиратиб келиб қолса, баданим жунжикиб, аччиқ оғриқдан безиб турардим. Бу гал эса гулларга қараб игна заҳрини унутдим. Руҳимда ҳам, танамда ҳам ўзгариш бўлаётганини ҳис қила бошладим. Чунки таним оғриқ, руҳим тушкунлик исканжасидан қутилаётганди гўё.

Эртасига тонгданоқ Манзурани кутдим. У аввалига йўлакни ювиб, артиб чиқди. Сезиб турибман, у ҳозир пастга — ҳовлига гул олиб чиқиш учун тушиб кетди.

Айтганимдек бўлди. У кечагидек лоқайд кириб келди ва гулларни алмаштириб чиқиб кетаётганида, тўхтатдим.

— Ҳой қизча, отинг нима?

— Манзура...

— Бу хонага гул келтириб қўйишни сенга бошлиқларинг тайинлаганми, — дейман дабдурустан.

— Йўқ...

— Унда ким айтди?

— Ўзим.. ҳамма хоналарга шунақа гул қўйиб чиқаман.

— Дўхтирлар айтишмаган бўлса, бу сенинг вазифангга кирмаса, нега ўзингга иш орттириб юрибсан?

— Ўзим... Шундай,.. Касалларнинг кўнгли кўтарилсин деб... — У қўрққаниданми ёки ҳижолат бўлганиданми зўрға жавоб берди.

Чиндан ҳам барча беморхоналарда уч донадан қирмизи атиргуллар турарди. Айрим беморларнинг қариндошлари «Бозори гуллардан» келтиришган бўлса, баъзи беморлар хонада гул турибдими, йўқми-парвойи фалак-совуққон.

Эҳ, дунёда нақадар турфа одамлар бор-а. Эҳтимол, кечаги ҳолатга қадар, яъни Манзуранинг уч дона қирмизи атиргулидан таъсирлангунимча мен ҳам бепарво, руҳи мудроқ шу одамлар каби эдим.

Дарвоқе, кеча Манзура: «Нима, хонангизга гул керакмасми?» — деб сўраганди мендан.

— Йўқ, гулларинг жуда чиройли экан, гул келтирганинг маъқул, — дея бироз мужмал жавоб қилгандим унга.

У ўзининг одатий, хайрли хизмати билан беморларга кўтаринкилик, саломатлик бахш этарди. Шу бокира ниятли қизча билан расмий муомала қилганимдан ҳижолат бўлдим.

...Ва ниҳоят оғриқли, хасталик кунлар ортда қолди — дардни кўрмагандек бўлиб кетдим. Ҳозир хаёлимда бир фикр бор — барча шифохоналарда кичик гулхоналар қурилса, махсус гулчи-боғбонлар тайинланиб, уларга маош берилса бўлмайдими. Беморхоналарда доимо гўзал ҳаёт нафаси уфуриб турарди ўшанда. Бетоб кишилар учун бу ҳам шифо-да. (Тўғри, ҳозирги иқтисодий танглик пайти, айниқса, қишлоқ шифохоналарида гулхоналар қуриш хомхаёл эканини мен ҳам яхши биламан. Лекин... орзу-да). Гулчи ортиқча гулларни чиқариб сотади Эҳтимол гулхонага кетган ҳаражатларни тезда қоплайди...

«Мен, — дейман ўзимга-ўзим, шифокорлар муолажасидан тузалиб кетдимми ёки жажжи Манзуранинг қирмизи атиргулларириданми, ўзим ҳам ҳайронман. Дунёда хасталик аталмиш дард бор экан, ҳар бир шифохонада Манзуралар бўлишини жуда истайман...

Тоҳир МУҲАММАД.

Маданий ҳаёт мавжлари

Асака шаҳар дон маҳсулотлари ишлаб чиқариш корхонаси қошидаги «Сунбула» театр студияси «Ажойиб кунларининг бирида» номли томошани мухлислар эътиборига ҳавола этди.

Жуманиёз Жабборовнинг «Ўжарлар», Уйғуннинг «Парвона», Зиннат Фатҳуллиннинг «Ёшликда берган кўнгил», Ҳайитмат Расулнинг «Узоқ қишлоқ» асарлари қаторида саҳналаштирилган мазкур спектаклни ҳам корхона ходимлари мамнуният билан кутиб олдилар. Ўзларининг иккинчи истеъдодларини намойиш этган ишчи ҳаваскор артистлардан Нуриддин Рўзиев, Фотимахон Исмоилова, Оминахон Ғаниева, Нурмуҳаммад Усмонов, Алишер Мелибоевлар спектакллардан парчалар, куй вақ ўшиқлар ижро этиб ҳамкасблари олқишига сазовор бўлдилар.

Бундан ташқари, улар ўз санъатларини бошқа корхона томошабинлари ҳузурида ҳам намойиш этишмоқчи.

* * *

Шарқ халқларининг миллий амалий санъати ўзининг жозибадорлиги, нафислиги, бўёқларнинг ранг-баранглиги билан кўплаб санъат ишқибозларини қизиқтириб келган. Қўли гул ўзбек усталари ясаган ноёб буюмларни жаҳоннинг барча мамлакатларида учратиш мумкин. Бу ажойиб кўҳна санъат дурдоналарини кўпайтириш ва иштиёқмандлар талабини қондириш учун «Усто» бирлашмаси ходимлари куч-ғайратларини аямаётирлар. Яқиндагина Олмонияда ўзбек миллий амалий санъати кўргазмаси бўлиб ўтди. Минглаб немис санъатсеварлари бу гўзал санъатнинг мафтуни бўлдилар. «Усто» бирлашмасининг беназир усталарига немис мутахассилари Олмонияда қурилган «Ўзбекистон чойхонаси»ни безаб беришни таклиф қилдилар. Бирлашма ходимлари ўзбек чойхонасини сеҳрли нақшлар билан сайқаллаб, ўз санъатларини намойиш этиб қайтдилар.

«Усто» бирлашмаси бир нечта бошқа хорижий мамлакатлар қатори кўпдан буён Австрия санъаткорлари билан ҳам яқин алоқада бўлиб келадилар. Бу мамлакатнинг «Асутра» фирмаси «Усто» бирлашмаси билан ҳамкорликда савдо уйи очишга келишдилар.

* * *

Республикамиз театр шинавандалари «Илҳом» театр студиясининг кўплаб қизиқарли саҳна асарларини томоша қилганлар. Яқинда жамоа ўзининг 17-мавсумини очди. «Илҳом»чилар бу чиқишларини янги саҳналаштирилган «Бахтли ғариблар» спектакли билан бошладилар. Ижодий жамоа мавсум давомида тўртта спектакл саҳналаштиришни режалаштирганлар.

* * *

Яқинда «Илҳом» театр—студияси залида Ўзбекистонлик ёш мўйқалам усталарининг кўргазмаси иш бошлади. Мазкур экспозицияда ёш рассомлардан Т. Аҳмедов, М. Жалалян, А. Николаевларнинг асарлари ўрин олган. Ёш рассомлар шарқнинг гўзал табиати, ажойиб кишилари, ўзига яраша муаммоларини рангли бўёқларда акс эттира олганлар. Кўргазмани кузатаркан, ўзбек диёрининг гўзал рангларга нақадар бойлигини, жилоларининг минг хил товланишини кўриб қувонасиз.

* * *

Ўзбекистон халқ артисти Ф. Сафаров Алишер Навоий номидаги Ўзбек Давлат Катта академик театрида талай асарларни саҳналаштириб томошабинлар эътиборини қозонган режиссёрдир. У қўшни республикаларда ҳам ажойиб саҳна асарлари яратиб ўз мухлислари сонини кўпайтириб бормоқда. Жумладан, Озарбайжонда У. Гаджибековнинг машҳур «Кўрўғли», «Лайли ва Мажнун» каби спектаклларни саҳналаштириб, озар томошабинлари қалбидан ҳам муносиб ўрин олган. Саҳна санъатининг жонкуяри яқинда Бокуда турк бастакори Н. Кодалнинг «Ван Гог» операсини саҳналаштириб яна бир бор ўз маҳоратини намойиш этди. Озарбайжон халқи ҳам бу улкан санъаткарнинг хайрли ишларини ҳисобга олиб, Ф. Сафаровга Озарбайжон халқ артисти фахрли унвонини бердилар.

С. СИРОЖИДДИНОВ.

Тиббиёт қирралари

БОЛАЛАР СОҒЛОМ БЎЛИШИ УЧУН

Турғунлик йилларидан тиббиётда ночор ускуна, шифохона ва поликлиникаларга мослаштирилган бинолар мерос қолди. Лекин бугунги кунда иқтисодий қийинчиликларга қарамай, гарчанд жуда секинлик билан бўлса-да, тиббиётда турғунлик нуқтасидан силжиш рўй бераётганини ҳис қилиш мумкин. Мухбиримиз пойтахтнинг Юнусобод райони соғлиқни сақлаш бўлими мудири Мунира ШАҲОБОВА билан болалар саломатлигини сақлаш борасида амалга оширилаётган ишлар ҳақида суҳбатлашди.

— Ҳудудимиз аҳолисининг 96,5 мингга яқинини ўн тўрт ёшгача бўлган болалар ташкил қилади. Мавжуд шарт-шароитларимиз билан мақтана олмаймиз. Шундай, бўлса-да, кейинги йилларда болалар касалланишини икки баробар камайтиришга муваффақ бўлдик.

— Яқин-яқинларгача республикамизда болалар хасталиклари, айниқса сариқ ва ичбуруғ кенг тарқалганди. Бу ҳол шифохоналаримиздаги ёмон шароит, ҳатто даволаш воситаси — ниналар орқали беморлардан соғлом кишиларга ўтиши туфайли ҳам авж олиб кетаётганлиги ҳақида ташвишланиб гапирар эдик. Ҳозирчи, аҳвол қандай?

— Афсуски, ҳаётимизда юқумли касалликларнинг беморлардан соғлом кишиларга юқиши мумкин бўлган сабаблар жуда кўп. Бу жараёнлар ҳақида батафсил тўхталиб ўтирмоқчи эмасман. Ҳолбуки, гап тиббий хизматнинг паст даражада эканлиги ҳақида кетаётган экан, шу хусусда гаплашайлик.

Тиббиёт шундай бир нозик соҳаки, баъзан йўл қўйилган жузъий бир камчилик ҳам ҳалокатли оқибатларга олиб келиши мумкин. Ҳозир бундай камчиликларни бартараф қилиш учун чоралар кўраяпмиз. Жумладан, бир марта фойдаланиладиган ниналарни ишлатиш оммалашди. Албатта, тезкорлик даврида буни ҳеч ким ютуқ сифатида тан олмаслиги мумкин. Лекин бу, бир касалликдан фориғ бўламан деб бошқасига йўлиқмаслигингизга кафолат бўла олади.

— Бир марта фойдаланиладиган ниналар умуман тиббиёт соҳасидаги ютуқ. Бевосита районингизнинг ички имкониятларидан келиб чиқиб амалга оширилган ишлар ҳақида гапирсангиз.

— Таассуфки, районимизнинг тиббиёти, моддий-техника базаси республикадаги умумий аҳволдан кўп фарқ қилмайди. Ўзингизга маълум, ҳозир лимитлаштирилган таъминот йўқ. Райoннинг ички кварталларидан иборат райoннинг бюджети қандай бўлиши мумкин? Лекин шаҳар соғлиқни сақлаш бошқармаси ва район ҳокимлиги имконият даражасида ёрдам берaяпти. Жумладан, 12-поликлиникамиз эллигинчи йиллар талаблари даражасида қолиб кетган эди. Шу йил уни тўла таъмирлаш учун ажратилган маблағлар ҳисобига қўшимча хоналар қурилди. Бу ўзгариш ниҳоятда кичик бўлса-да, бир томондан даволаш сифатини яхшиласа, иккинчи томондан хизмат кўрсатиш маданиятини оширади.

12- ва 26-поликлиникаларимиз қошида кундузги стационарлар очилди. Бу болалар саломатлигини тиклашгина эмас, мустаҳкамлаш учун ҳам хизмат қила оладиган тадбирлардан. Энг асосий ишларимиздан бири районни болалар шифокорлари билан таъминлаш яхшиланганлигидир. Шунинг ҳисобига шифо масканларининг сонини 114 тадан 124 тага кўпайтирдик. 26 ва 5-поликлиникаларимизда эса, тез ёрдам ҳудудларини очдик. Поликлиникаларимизни тиббиёт жиҳозлари билан оз бўлса-да таъминладик. Ҳозир физиотерапия, фукнционал ташҳис ва кўз касалликлари каби хоналарда болаларимизга замонавий аппаратларда хизмат қилиняпти.

— Мунира Муҳитдиновна, маълумки, республикамиз болалар ўлими жиҳатидан дунёда олдинги ўринларда туради...

— Фикрингизни тушундим. Бизнинг районда 1991 йилда ҳар минг боладан 21 нафари вафот этган бўлса, 1992 йилда бу кўрсаткич 19 нафарга тушди. Болаларнинг юқумли касалликлар билан оғриши 1,2 баробарга камайтирилди. Мана шулар оқибатида оналарнинг касаллик варақалари билан уйда ўтириш кунлари ҳам ўтган йилги 8,2 дан 6,8 кунга камайди.

Энг асосий гап шундаки, биз соғлиқни сақлашни ривожлантиришда тўғри йўналишга тушиб олдик. Ўйлайманки, бундан кейинги ютуқларимиз янада салмоқли бўлади...

Суҳбатдош:
М. ҚОСИМОВА.

ЁЛҒИЗ ҚАРИЯЛАРНИНГ ТУҒИЛГАН КУНИ НИШОНЛАНДИ

ҲАР қандай партия ва сиёсий ҳаракатнинг яшовчанлиги обрў-эътибори омма ва жамият учун қилинадиган эзгу ишлари билан ўлчанади. ЎзХДПнинг Урганч шаҳар кенгаши инсонпарвар ташкилот эканлигини амалий ишларда намойиш эта бошлади.

Улар яқинда яна бир хайрли ишга қўл уришди. Қаровчисидан маҳрум бўлган фуқароларга ғамхўрлик режаси амалиётга кўчди. Шаҳар ижтимоий таъминот бўлими, саломатлик ҳамда меҳр-шафқат ташкилоти билан ҳамкорликда якка-ёлғизларнинг турмуши ўрганиб чиқилгач, 347 кишининг номи моддий ва маънавий мададга муҳтожлар рўйхатидан жой олди.

Партия кенгашининг ташаббуси билан ҳеч кими йўқ қарияларнинг туғилган куни биринчи марта нишонланди. Уларга совға-саломлар тақдим қилинди.

Партия ташкилоти бундай тадбирларни ой сайин мунтазам ўтказиб туришни мўлжалламоқда. «Хозамсервис» бирлашма жамоаси ана шундай тадбирларнинг ҳомийси бўлмоқда. Бу ташкилот йил бошидан буён хайрия мақсадларига 50 минг сўмдан зиёд маблағ сарфлади.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БЕҲАЁДА БЕТ БОРМИ?

17 сентябрь куни кундуз соат 11ларда темир йўл вокзалига бораётган, давлат рақами 03—12 НВН автобусига чиқдик. Сўнгги бекатда ҳайдовчи одатга кўра йўловчилардан бир сўмдан пул тера бошлади.

Шу пайт кўзимиз ойнага ёпиштириб қўйилган қипяланғоч аёлнинг рангли суратига тушди. Автобусда ёшлардан кўра қариялар, аёллар, болалар кўп эди. Аммо уларнинг бирортаси ҳайдовачига миқ этмади. Афтидан, бундай порнографияга ўрганиб қолгандай, дийдаларимиз тош қотган эди. Агар ушбу автобус шахсий бўлганда, биз ҳам қоғоз қоралаб ўтирмасдик. Ҳозирча унга эгалик қилувчи автокорхона бор. Бизнингча, ушбу суратни жамоат жойига илиб қўйиш аввалам бор жиноят. Қолаверса, бу — халққа нисбатан ҳурматсизлик.

Халқда пичоқни «аввал ўзингга ур, оғримаса бировга» деган мақол бор. Бундай беҳаё суратларни автобус ҳайдовчилари ўз уйларига осиб хумордан чиққунча томоша қилсалар, майли. Лекин халқнинг юзига оёқ босиб, жамоат жойларида беҳаёликни тарғиб қилганлар азалдан худонинг қарғишига қолганлар.

М. МАРДИЕВ,
Навоий шаҳри.

ТОШКЕНТ ОЛИМПИАДА ЎТКАЗИШГА ДАЪВОГАР

Миллий олимпиада қўмитаси бош ассамблеясининг 2—8 ноябрь кунлари Мексиканинг Акапулко шаҳрида бўлиб ўтадиган йиғилишида Ўзбекистон тайёргарлик қўмитасининг вакиллари ҳам иштирок этадилар.

ТОШКЕНТ шаҳри XXVII Олимпия ўйинларини ўтказиш учун ўз номзодини кўрсатгандан буён тайёргарлик қўмитаси бундай йирик халқаро анжуманда иккинчи марта иштирок этадиган бўлди. Вакилларимиз аввал Барселонада бўлиб ўтган шундай йиғинда биринчи марта қатнашган эди.

Ассамблеянинг кун тартибига Миллий Олимпиада қўмиталарининг мажлислари, Африка-Осиё-Америка қитъалари Ассоциацияси ва Олимпиада ҳаракати комиссиясининг фаолиятини тинглаш масалалари киритилган. Энг қизиқарли масала эса 2000 йилда ўтадиган XXVII Олимпиада ўйинларини ўтказишга даъвогар саккизта шаҳарни маълум қилиш ва таништиришдир. Зотан ташкилотчилар ўз шаҳарлари ва мамлакатларини йиғилиш қатнашчиларига қай даражада кўрсата олишларига кўп нарса боғлиқдир.

«Тошкент—2000» тайёргарлик қўмитаси раиси, ташқи иқтисодий алоқалар вазирининг муовини Улуғбек Эштоев бошлиқ ишчи гуруҳи халқаро анжуманда иштирок этиш учун Мексикага жўнаб кетди. Гуруҳ таркибида Миллий Олимпиада қўмитаси аъзолари, экспертлар, маслаҳатчилар бор.

ЭЪЛОН

АГРОСАНОАТ КОМПЛЕКСИ КОРХОНАЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Агар сиз пахтангизни бартер асосида фойда билан сотмоқчи бўлсангиз ва эвазига Американинг қуйидаги маҳсулотлари:

— энг янги агротехнология;

— «Логан» ва «Жон Дир» фирмаларининг юқори унумли қишлоқ хўжалиги асбоб-ускуналари;

— мева-сабзавотларни қайта ишлаш заводлари;

— пахта, картошка, маккажўхори ва бошқа экинларнинг олий навли уруғлари;

— бегона ўт, колорадо қўнғизи ва турли ўсимлик касалликларига қарши қўлланиладиган энг янги кимёвий воситалар;

— хорижий фирмаларнинг етакчи мутахассислари маслаҳатларини олмоқчи бўлсангиз Консорциум АВЭКС АГРОБИЗНЕСга мурожаат қилинг.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони, 2.

Телефон: (3712) 394-809, факс: (3712) 394-813.

Биз сизни 9-13 ноябрь кунлари «Ўзэкспоцентр» павильонида ўтказиладиган «Пахта-92» кўргазмасида ўз стендимиз олдида ҳам кутамиз!

Ўзбекистон Республикаси «Ўзбекистонтур» саёҳат-экскурсия концерни тугатилди. Барча даъволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой мобайнида қабул қилинади. Манзилимиз: 700077, Тошкент шаҳри, Буюк ипак йўли кўчаси, 115. Телефон: 67-53-88.

«ВАҲОБИЙ» Ўзбекистон—Туркия қўшма корхонаси «Кантон» фирмасининг Топек кўпайтирувчи аппаратлари учун № 1215 порошокларни сотади.

Маълумотлар учун Самарқанд шаҳридаги телефонлар: 35-10-84, 35-53-66.

«Сериал» қурилиш кооперативи тугатилди. Барча даъволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой давомида қуйидаги манзилда қабул қилинади: Тошкент шаҳри, К. Партизан кўчаси, 110.

ОБУНА-93

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ АХБОРОТНОМАСИ»ГА ОБУНА БЎЛИШНИ УНУТМАДИНГИЗМИ?

Фақат «Ахборотнома»дагина Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашида қабул қилинган қонунлар, қарорлар, уларга киритилган ўзгартишлар, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсатининг қарорлари, республика маъмурий-ҳудудий бўлинишидаги ўзгаришлар мунтазам эълон қилинади.

«Ахборотнома» ўзбек ва рус тилларида ҳар ойда нашр этилади.

ОБУНА БАҲОСИ:
бир йилга — 360 сўм;
олти ойга — 180 сўм;
уч ойга — 90 сўм;
бир ойга — 30 сўм.

НАШР ИНДЕКСИ: 75220.

Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва Келес жунни қайта ишлаш фабрикаси жамоаси фабриканинг директори **Аббос САЙДУЛЛАЕВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўрта Осиё кабеллар ишлаб чиқариш бирлашмасининг меҳнат жамоаси бирлашманинг «Чинор» ижара корхонаси директори **Ҳосил МУСАЕВ**нинг бевақт вафот этганлигини чуқур қайғу билан маълум қилади ва марҳумнинг оила аъзоларига ҳамдардлик изҳор этади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖЎРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 22.00. № Г—469. Тираж 28596. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.